

مندرجہ سی :

باتو خان، (ساین)

بلغار میلکتینی ضبط بعدنہ

روس کنزلیری پرینہ ہجوم،

آذربائیجان قورقووی،

توحید، حیات، اسلام،

امام سرور الدین،

تاریخ العلوم،

ع، سعیدف (بخارا)،

حیات اجتماعیہ،

عبد القیوم بہمانی،

ترکیہ دہ فرقہ لہر،

ف، ک،

عبرت،

حفظ صحت حقندہ،

نور احمد الاحمدی ترجمہ سی،

ن، پیٹروفسکی،

وفاتی مناسبتیلہ،

ع، فخر الدینق،

تربیہ و تعلیم،

مراسلہ و مخابره:

چیلابین، یکتا زینبوری،

ہم ڈیانتقہ دن،

تقریض:

کیسہ لغتی، ابو آبتیکی،

تحریر المرآة، اسمیرانتوتیلی

قاعدلری، نصیحت و باشقلہ،

اجمال سیاسی،

متنوعہ:

عثمانلی تربیہ اجتماعیہ

قلوبی، یاپونیادہ تعلیم

ابتدائی ننگ ترقیسی،

حکایت:

«وقوچی قر» - لازاروفسکی

اثری، ف، ک، ترجمہ سی،

لطائف،

ادارہ گہ مکتوب:

ادارہ دن جوابلہر:

شورا

ایکنچی ییل

اورنبورغده اون بیس کونده برحققان ادبی
فنی و سیاسی مجموعہ در

۱۹۰۹

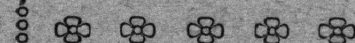
۱۱۰۷

عدد ۷ * سنہ ۱۹۰۹

Типографія „ВАКТЪ“
въ г. Оренбургъ.

«وقت» مطبعہ سی
اورنبورغده

شورا

اداره سندن اعلان

برنچی سنه «شورا» مجموعه سى نك تمامى اداره ده
واردر. اداره دن كيلوب آلوجيلر ايچون ۳ سوم
۵۰ تين. پوچته ايله آلدروچيلر ايچون ۴ سوم.

آدرس: г. Оренбургъ, ред. журн. „ШУРО“

۲۳ ربیع الاول ۱۳۲۷

۱ اپریل ۱۹۰۹

شہزادہ اور الوغ حادہ لہ

باتو خان (ساین)

(۶۵۳-۱۲۵۵ دە وفات)

اوشبو بايرام ايچنك «قره قوروم» ده چنگيز خان وفات ايتديكى خبرى كلوب، طوى وبايراملر توقتالدى، ساین خان وشهزاده لر آغلاشوب ماتم طوزر يلر. باتو خان، ۱۲۲۹ نچى ييل اوله چق «قورلتاي» ده حاضر اولور ايچون ديه اوزينك طوغه لرى اردو، شوبان (شيبان)، جهياى، بر كجارنى برابر آلوب «قره قوروم» غه سفر ايتدى و اوز اورنینه ده انيسى توفايتميرنى قالدردى. «قره قوروم» ده بتون شهزاده لر، توره لر بيغواوب چنگيز خان ايچون عزاء (ماتم) اجرا ايتديلر و چنگيز خان وصيته كوره «اوكدای» نى خاقان (الوغ خان و ايمپراطور) نصب ايلديلر. «قورلتاي» ده قپچاق تركارينى تمام ضبط ايتمك، بلغارلرى، روسلرى اطاعته كتورمك حقنده اولان پلان تيكشربولوب بو اش كه كرشورگه قرار و يرلدى. اوشبو سببدن اوكدای خاقان، اوزينك اوغلى كيوك خان ايله، تولى خان اوغلى منگو خاننى (بو كيمسه صوكره دن خاقان نصب

جوجى خان وفات اولديغنه دشت قپچاق خان لغى ايچون چنگيز خان، جوجى خاننك «ساین» (۱) ديه لقب ايدلمش اوغلى باتونى خان تعيين ايتدى و اوتچكين اسملى آدمنى باتونى تخت كه اوطورتو ايچون ديه يباردى.

دشت قپچاقه اوتچكين نى الوغ حرمت ايله قارشى آلدیلر. اوتچكين، چنگيز خان امرينه بناء باتونى خانلق منصبه اوطورتدى و چنگيز خان طرفندن ايتولمش نصيحت و فرمانلر نى رسمى صورتك تبليغ ايتدى. يگى خان اولديغى مناسبت ايله مغول رسمنجه الوغ بايرام ايتمشار ايدى، لکن

(۱) ساین، ايوو خوب، حرمتلو و ممتاز معنارنك در. باتونى ابوالغازى، جوجى خاننك ايكنچى اوغلى ديديكى حالده «بولشوى انسيكلوپيديه» برنچى اوغلى ايدى، ديه در. شايد باشقه بر الوغ اوغلى اولوب ده وفات ايتمشدر. بو تقدیرچه هر ايكى سوز درست اولور.

پادشاه اولور ایدی). سوکوره بلغار مملکتی ایله مصالحه ایدوب معلوم بر خراج برابرینه بلغار مملکتینه اولگی امیرلرنی اورننده قالدردیلر. بلغار مملکتی حدودنده ایکن وقتنده باتو خان عسکرینه منگو خان، کویک خان و باشقه شهزاده و سر عسکرلر اولرینک چیرو لری ایله کیلوب قوشلدیلر. باتو خان، توره لرنی بیغوب بوندن سوکغی اشلر طوغر و سذک مشورت مجلسی یاصادی و ویرلمش قرار موجبنچه زور اورمانلرنی اوتوب باتو خان روس کنازلرینک یرلرینه کردی و اطاعت که دعوت ایدوب ایچیلر یباردی. بو وقت روس یرنده واق واق کنازلر طورلر و بر یرینه غایت دشمن صورتک یاشارلر ایدی. ائک ایلک، باتو عسکرینه «رزن» کنازلری قارشو چیقوب صوغشرغه کرشدیلر، صوغش باشلانور باشلانمازده بعضیلری اولدرلوب و بعضیلری ده اسیر توشدیلر. بیش کون محاصره سوکندک «رزن» شهری باتوقولینه کردی، شهر خلقی اولدرلوب اوزی یاندرلیدی. بو واقعه ۶۳۴-۱۲۳۷ تاریخنده دیکابر آینده اولمشدر. «قولومنه» شهری یاننده دخی بر قدر روس کنازلری باتو خان اردوسینه قارشو چیدیلر ایسه ده آز وقت ایچنک مغلوب اولدیلر، باتو خان «مسقوا» گه واروب آنی یاندردی، (بو وقت مسقوا شهری کچوک بر یر ایدی) کنازینی اسیر آلدی (۱).

۶۳۵-۱۲۳۸ تاریخ ۲ نچی فیورالده آلتون اوردای عسکری «ولادیمیر» شهری یاننده ظاهر اولدی و شهرگه هجوم ایدوب ۷ نچی

(۱) ابوالغازینک «شجره ترک» ده «ساین خان آنلانیدی اورس ننگ ولایتلرینی آلا آلا مسقوا گه باردی، آنک نمسه واورس پادشاهلری بیغولوب اور قازدیلر، الوغ اورش بولدی تا اوچ آیفه چه» دیدیکندن مقصودی اوشبو واقعه اردر.

ایدلیدی)، چغتای خان اوغلی بایدار خاننی عسکر باشلقری ایدوب، قول آسترنک اولان چیرولری ایله باتو خان قومانداسینه تابشردی و قورلنای قرارینی یرینه کتورمک حقنده فرمان ویردی. شهزاده لر، دشت قپچاق مملکتینه کادیلر (۱)، اردوده قرق کون قوناق اولوب طوردقلری سوک، بلغار ترکاری و روسلر ایله صوغشمق حقنک باتو خان جار صالیدی. چیرولر حاضرلنوب اردوده بیغولدیلر، شول درجه ده کوب ایدیلرکه سان و حسابلری بیلنماز ایدی. «یاسا» موجبنچه هر بر عسکر اونباش قول آستنده و اونباشلر یوز باشلر قول آستندک، یوز باشلر تومان (بیگ باش) لر قول آستنده اولورلر ایدی.

عسکر اوک قول ایله صول قول همده آلد یساو و آرد یساو اسملرینه آیرلور ایدی. بونلرناک اولگیسنه مغول لغتی ایله جوانغارد (Авангардъ) سوکغیسنه بارانغارد (Арьергардъ) دیورلر ایدی.

عسکر ایچنده ائک تجربهلر بهادرلردن بوردای و جوجی خان قومانداسنده اوله رق یورمش سو بودای اسملی کیمسه لر اولنور ایدی. بو وقتلر «یایق» ییلغه سی بوینک حدودنی قاراوللاب طوروچی سقسین (ساقچین و ساقچی) لر «بلغار» شهرینه قاچوب قایتدیلر و باتو خان عسکرینک سفرگه حاضرلندیکنی خبر ایتدیلر.

۶۳۳-۱۲۳۶ تاریخنده باتو خان غایت کوچلی عسکری ایله بلغار مملکتینه هجوم ایتدی، سر عسکرلردن سو بودای بلغار شهری ننگ خلقنی عموما قتل ایدوب شهرنی یاندردی. (بو وقت بلغار مملکتنده «الهام» اسملی کیمسه

(۱) بو واقعه نی ابوالغازی ۶۳۳ تاریخنده اولمق اوزره کوسترر. بیت ۱۳۹.

«چيرنيغوف» شېھرلىرى باتوخان تصريفىنى كۆردى. اوشبو اوزون سفر و كۆپ صوغشلىرى صوڭىنىدە استراحت ايتىك ايچون باتوخان اوزى نىڭ عسكرىنى «دون» يىلغەسى بويىنە قايتاردى.

۶۲۷-۵۱۲۴۰، باتوخان «كىف» شېھرىنى آلمىق قىدىلە سفر ايتدى. «دنيپر» يىلغەسىنىڭ صول طرفىدە بىوك تاغ باشىدە جايلىوب ياتىمقىدە اولان زور وزىنتىلى، بىوك منارەلى شېھرىنى تماشىا ايدوب باتوخان فوق العادە تعجب ايتدى (۱). يىخىلىق ايله اطاعت ايدىرگە خراج و بىررگە اونداب ايلچىلەر بىياردى.

كىف خلقى سوينوب رضا اولە چق بىردە، باتوخاننىڭ ايلچىلەرىنى اولدىردىلەر و صوغشماقچى اولوب حاضرلنورگە كىرشدىلەر.

ايلچىلەرنىڭ اولدىرلدىكىنى بىيادىكى ايله باتوخان، عسكرىنى بالذات اوزى اداره ايدوب غيرت ايله «دنيپر» يىلغەسىدىن كچدى و شېھرىنى محاصره ايتدى.

عسكر حاجتى ايچون بىلگولنىمىش آر بالرنىڭ شغرد اولرنىدىن، دوه لرنىڭ قچقرولىرى و آنلرنىڭ كىشە ولرنىدىن، عسكرلرنىڭ تاوشلانولرنىدىن طوتاش و اوزلكسىز برشا ولا و حاصل اولوب هواغە كوتار- لور و كىف شېھرى بونىڭ سىبىندىن گورۇلب طورر ايدى.

باتوخان قومانداسىدە خاقان طرفىدىن بىيارلىمىش سر عسكر شىھزادەلەر و بىوك تورەھم بىيادىلەر جىملەسى بولنور ايدى.

كىف كىنازى اولان دىمىترى، آلتون اوردا عسكرىنە قارشى طورر ايچون حاضرلنور

(۱) بو وقتلردە «كىف» شېھرى پىك باى و اشك مشهور شېھىردىن ايدى. حتى كە بو شېھرنىڭ مەدى پىك بىراق اورنلەر قدر تارالمىشىدى. ۶۲۶ دە وفات اولان ياقوت خەوى «معجم البلدان» دە «كوتابە، مەدىنە مالىروس قالوا ھى اكبرمن بلغار» دىيە در.

كۆندە شېھرى ضبط ايتدى. اوشبو فىورال آينە اون دورت قدر روس شېھىرلىرى باتوخان قولىنە كۆردى. سوزدال كىنازلىقى، فاستروما، روستوف شېھىرلىرى بو جىملەدە ايدى. روسلرنىڭ كۆچلىرى تامام بىتدى؛ اھمىت و بىروب صوغشلىق اورن قالمايدى.

بوندىن صوڭى باتوخان «ناۋغورد» شېھرىنە يوللاندى و يول اوستىدە اولان «تۇير» و باشقى شېھىرلەرنى آلدى؛ «ناۋغوزد» شېھرىنە يوز چاقىروم يىتمازدىن، قىچاق تركلىرى طرفىدىن ضرر اولە چقى حقىدە خىبر كلىدىكىدىن ھەمدە كۆنلەر ياز بولوب تاشولر قوزغالو سىبىندىن عسكرگە بىررگە مشكل اولە چقىدىن «ناۋغورد» اشنى ايكنچى وقت غە قالدروب كىرو بوردى. بو حال «ناۋغورد» خلقىنىڭ الوغ بختلرنىدىن سانالدى. زىرا بوشەر روس كىنازلرنىڭ اڭ باى شېھىرلرنىدىن اولدىغىدىن اگىردە بونى آلمىش اولسە ايدى باتوخان عسكرى آلتون و كەموشگە غىرق اولە- چقىلر ايدى.

باتوخان يول اوستىدە اولان شېھىرلىرى ضبط ايدوب «دون» يىلغەسى طرفىنە قايتوب كىدى و استرخان صحراسىدە قودان خان قومانداسىدە اولان قىچاق تركلىرى ايله اوچراشوب غلبە ايتدى. (۶۳۶-۱۲۳۹ دە). قودان خان اوزىنىڭ عىالىنى و قالان عسكرىنى آلوب ماجار مەلىكىتنە قاچدى. ماجار قرالى بونلەر «تونە» يىلغەسى بويىدە اورن و بىردى، بونلردە ماجار تىبەلگىنى و خرىستىيان دىنىنى قبول ايلدىلەر.

بو كۆندىن اعتبارا بىتون قىچاق ولايتى طوغرىدىن طوغرى باتوخان اداره سىنە كۆردى. اوشبو يىل، باتوخان عسكرى تىكرار روس بىرىندە ظاھر اولوب، موردوالر تصرىفكە اولان «مورم» شېھرىنى آلدىلەر. «پىر باصلاول»،

جنوب طرفندہ اولان روس کنارلرینک ماجار مملکتنه قاجدقلرینه وماجار پادشاهی ده آنلرنی قبول ایتدیکینه آچیغلانوب، باتو خان شول طرفلره یوررگه قرار ویردی. وبتون آوروپانی آلمق طوغروسنه الپاوتلر ایله کیککاش ایدوب پلان قوردی.

لادیژین، قامینسکی، ژالینسکی، شهر لرینی آلوب وغالیتسه دن اوتوب پولشه یرنی ضبط ایتدی. کندیسسی بوردای ایله وشهزاده قادن، سوبودای ایله و باشقه سر عسکرلر باشقه یرلردن یوروب سیلزییا، بغداد و غیر یرلرنی ضبط ایدوب کچدیلر و ماجارده اولان «سای» ییلغهسی (سای، ترکیچه ییلغه دیمکدر) یاننده برلشدیلر.

اوشبو حالتی کورمش آوروپاغه، غایت دهشت حاصل اولوب طورمش یرلردن دردر قالدراغه باشلادیلر، بو پلانی دفع ایدرلک قوت اوزارنده یوق ایدیکنی بیلوب، هیچ بر یرگه قارارغه بیلمازلر ایدی.

باتو خان اکرده بر هجوم ایتمش اوله ایدی بتون آوروپانی ضبط ایدوب مغول مملکتنه الحاق ایده چک ایدی؛ لکن بختلرینه قارشو «قره قوروم» ده اوکدای خاقان وفات اولدیغی حقنده باتو خان آرتندن خبرکلدی. باتو خان ده بو اشنی کچکدررگه مجبور اولوب «ایدل» ییلغهسی بوینه کیر و قایتوب کندی.

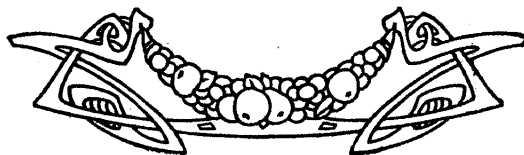
(آخری وار).

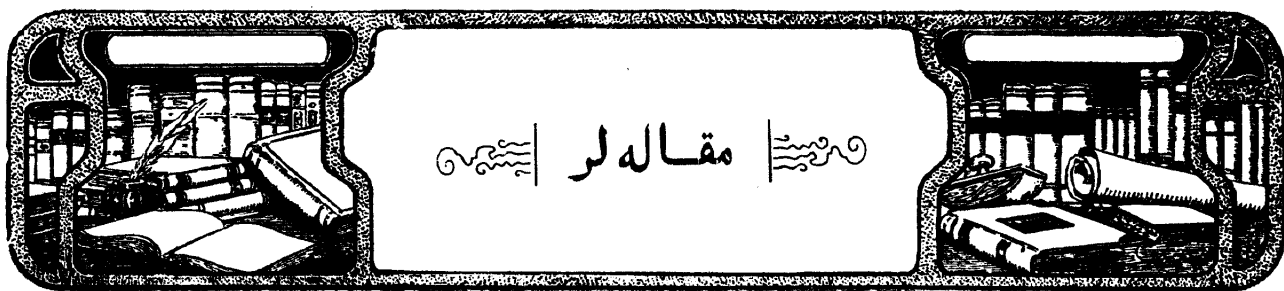
و مغلوب اوله چغنده شبههسی اولمادیغی حالده خلقنک خفتلنوب، قزیشولرندن وقارشو صوغشر ایچون تیلی بهادرلق کوسترولرینه چاره سز اوله رق عسکرلر ترتیب ایتمک ایله شغللنور ایدی. باتو خان، شهری واتاچق اسبابنی حاضرلب بتردیکی صوگ آتارغه باشلادی وکوب اوتمادی «Лятки» اسملی قابقنه نی واتوب شهرنک ایچینه کوررگه باشلادی.

مغوللرنک اوقلرینه، قلچ و سونگولرینه شهر خلقلری کوکرکاری ایله قارشو طوررغه وجان آلوب جان ویررگه باشلادیلر. قیامت روشنده دهشتای بر صوغش اولدی، خلقلر اوطون اورنینه طورالدی، آدم قانی گراولکر اولوب آقدی. کناز اسیر آلدی، باتو خان یانینه آلوب کادیکلرنک ایچیلرنی اولتوردیکلری وقارشو طوررلق قدرتاری اولمادیغی حالک صرغشوبده بو قدرقان توگولوگه سبب اولدقلری ایچون شلته ایتدی و جانینی اوزینه باغشلادی. گورلاب طورمقده اولان کیف شهری ایکی اوچ کون ایچنده بایفوش اویاسی منزلنده خراب اولدی (۱).

(۱) کیف شهری اوشبو کوندن اعتبارا ۱۵ نچی عصررگه قدر خراب حالک طوردی. خرستیانلرنک مقدس اعتبار ایتدیکلری کلیسهلر وقبرلرنک حتی اورنلری اولسون بوغالوب بیلمسز قالدی. قارامزین دیور:

«Напрасно любопытный путешественник ищет тамъ памятниковъ, священныхъ для Россіанъ: гдѣ гробъ Ольгинъ? гдѣ кости св. Владимира? Батый не пощадилъ и самыхъ могилъ: варвары давили ногами черепы нашихъ древнихъ князей.» ج ۴ بیت ۱۱.

توحيد. حيات. اسلام.

(باشى ۵ نچى عددده) .

وعظ و خطابت

حيات اجتماعيه نك قوامى و بقاسى ايچون وعظ و خطابت قاعدهسى هر ملتك بولنور ايسه ده اسلامك بيگراك اهميتلى و مقدس اعتبار ايدلمشدر. اسلاميت، حكمت اساسنه بنا قيلند يغندن بونك اوزرينه دعوت قيلمق طريقي دخى حكمت ايله اولنور . بنا عليه اسلامك ايتداستدن حكمتلرى حاوى اولان خطبه لر ايله خطابت قاعدهسى وضع قيلنمشدر . ملت اسلام اول حالده دين ايله حيات اولديغندن خطبه لر دخى عباداتدن اولان: جمع لر، عيدلر و جمعيتلر ده مشروع ايدلمش و خطبه لر ده دين اسلامك مشتمل اولان منافعى و انسانلر ايچون اولان حيات شخصيه و حيات اجتماعيه گه دائر فضائل و وظائفى بيان ايدلور اولمشدر . خطبه و وعظ، پيغمبرمزدن فالان سنت اولوب، عالم اسلامك جامعلرى منبرلرى آنك ايله زينتلنمشدر . قرآن عظيم: « ادع الى سبيل ربك بالحكمة والموعظة الحسنة » ديه اسلامده اولان حكمت، منفعت و علملرني اشاعت ايدرگه، هوا هوس يولنه كرگانلرى منع قيلورغه بيورمشدر .

اسلامك اولگى قرنلرنه حامل ملت اولان ربانى علماً حتى قانون وراثت ايله مستبد اولان امويلر و عباسيلره قدر امر بالمعروف و نهى عن

المنكر ايله چالشورلر ايدى . ابو مسلم الخولاني، عطاء و طاوس اليماني، حسن البصرى و فضيل بن عياض، سفيان الثورى و داود الطائى، احمد بن حنبل كبرى اكابر علما، امويلر و عباسيلر ايله جهاد ايتديلر و بعض علماء جابر اولان سلطانلر دگل، حتى بدعت اياسى اولان عالملر دن ده هجر قيلديلر .

صوكره ادبيات اسلاميه تحريف قيلنوب خطبه لر دخى حكمتسز و فائدهسز عقيم اولان كلاملر ايله منبرلرده مجرد بر عادت قيلنندن اوقولورغه باشلامشدر . بر طرفدن عالم اسلامك فساد و ظلم، فسق و نفاق ميدان آلد يغندن امر بالمعروف و نهى عن المنكر قاعدهسى ضائع اولمش و قرآن عظيم نك: « ولتكن منكم امة يدعون الى الخير » ديديكى سوزى ايله عمل اونولمشدر .

ثروت و مال

انسانك كرك حيات شخصيهسى و كرك حيات اجتماعيهسى و كرك حيات ابديهسى اولسون جملهسى ايچون مال و ثروت ضروردر . انسان ماده ايله روحدن مركب اولديغندن سلامت ابديه سنى محافظه قيلمق ايچون فضائل روحيه سنى اظهار قيلمق كركدر . فضائل روحيه نى اظهار

اهلاك قيلمقدر . حق تعالى نك عالم جسمانى ده خلق ايدن حكمتلر ينى بوزوب جناب حقن بو جسمانى عالم ايله ابراز اولنمش آلام و نعم الهيه ي عبث صايوب حكمت ربانيه ي اونونمقدر . بو هم « ولا تنس نصيبك من الدنيا » آيت كرىمه سينه خلاف و وحشت عالمنه لاحق اولمقدر .

ايسكىدن يبرو انسانلرنك بر فرقه سى حيات دنيا بابنده افراط ايله كلورلر . بونلر دخى بر نيچه فرقلر اولنورلر .

بعضيلرى آرتقچه رفاهيت و هوا ، هوس بولنده يوروب گويا سعادت بشر بوندن عبارت زعمارنك اولنوب اخروى اولان حيات ابديه لر ينى اونودر لر . حيات و سعادتى بو دنيا عالمنه حصر قىلوب افراط درجه حرص و محبت ، حجاب غرور ايله حقايقى كورمازلر . بعضيلرى دخى استبداد و استكبار قيلمق ايله الهى و موطن اخرويه لر ينى اونودرلر . حالبوكه : بونلرنك طريقلرى قرآن عظيم نك : « ولا يفرنك تقلب الذين كفروا فى البلاد متاع قليل ثم ماؤا ايهم جهنم » آيت كرىمه لر يله كوسترلدى . و بعضيلرى حيوانلر كى شوهاته منهك اولدقلرى حاله جهالتلرندن « اولئك كالانعام . . . » آيت كرىمه سينك تحتنك قالديلر . بعضيلرى دخى مادى اولان علوم و فنون اوزرينه تعهق قىلوب حيات معنويه دن محروم اولديلر .

ماديونلر دنياوى علوم و فنوننى نه قدر حاصل قىلسه لرده حيات اخرويه يي آكلامازلر . آنلر نبوتى دخى تكذيب قىلورلر . حتى كه : آنلرنك فاشنده براهين عقليه ايله اثبات قىلنمش اولان حقايقى ، اكرده فنونه تطبيق قىلنماز ايسه مردود اولنور . ايسكى زمانلرنك فلاسفه لرندن قالان فلسفه لر دخى فنون اوزرينه موافق

قىلمق فضائل بدنیه سينه توقتار . بو دخى ماديات عالمندن اولان حظ و نصيبنى انتخاب قىلمق ايله اولنور . انساننك ماديات عالمندن اولان نصيبى ايسه : مسكن و مطعم ، ملبس و منكح هم مركب كى شيلردر . انسان بو دنيا ده وجود ينى بو امرلر ايله محافظه قىلوب حياتده بولنور . بونك ايچون ايسه مال و ثروت ضرور بولوب بو دخى سعى قىلمق اوزرينه توقتامشدر . بناء عايه حيات ايچون بتون بنى آدم اسكىدن برو كسب كار ايله چالشوب كلورلر . بو دنيا ده قايو ملت كسب كار ايله آرتق چالشور ايسه شول ملت حياتده بولنور . قايو ملت كسالت و عطالت ايله دوام قىلسه تيز زمان آكنا موت وزوال كلور .

شرقده اولان « بودده » مذهبنه تابع اولانلر حيات دنيا ده تفریط قياورلر . آنلرنك قاعده سنجه بو دنيا بر خيال و بر دار محنت اولنوركه : بونك فوننده دخى بر عالم حقايقى و عالم باقى واردر . انسان اولمزدن اول دخى رياضت ايله اول باقى اولان عالم حقايقى اوزرينه وصول اولور ايسه حقايقى حيات و سعادت ايرشمش اولور . آنلرجه بو دنيا ده كسب حيات قىلمق خلاف حقايقى و ترقى اystemك خلاف سعادتدر . بعض هنديلر دار دنيا نك محنتندن خلاص اولمق ايچون حتى كنديلر ينى احراق بالنار قىلورلر . ايسكى يونان (اشراقيونلرى) دخى رياضت و توجهات قاعده سى ايله بو حيات ماديده دن كزار قىلديلر .

خرستيان رهبانلرى دخى حيات دنيا ده تفریط ايلاب عدم تأهل و ترك دنيا ايله دير و مناسترلره قاپانوب صدقلر ايله تعيش قىلورلر . بو مسلكلرنك جمله سى حيات دنيا بابنده تفریط اولوب انسانلرنك وجود ماديلىرى

افراط و تفریط مسلكلىرى ايله كلور اولسه لردە جناب حقدين ارسال اولنمش اولان انبىا آنلره اعتدال يوليني آچمشار . انسانلر آنلرنىڭ مسلكلىرىنە سلوك ايدر ايسه لر حيات دنيا و حيات اخرويە دە مسعود اوله چقلر . ماده ايله روحنىڭ بىرلشمىدىن بو دنيا دە حيات انسانىە ظاهىر بولوب ، انساننىڭ سعادت دىققىەسى دخى سعادت مادىە و معنويە سىنىڭ بىرلشمە سىندىن حاصل اولور . مادىتى بتسە روحى كىدوب غائب اولور . روحى كىتسە انسانىتى بتوب جماد بولور . مادىت ايله روحى هر ايكىسى كىندولرىنە لازم اولان وظائف و فضائللر ايله قائم اولسە لر بو دنيا دە انسان حيات بولور .

انساننىڭ ماده و مادىتى فانى و روحى ايسە باقىدر . مادىتنىڭ سلامتى و حياتى فضائل بدنىە سىنىڭ شرافتى و منافع مادىە سىنىڭ محافظەسى ايله اولنور . روحىنىڭ سلامتى و سعادتى دخى فضائل روحىە سىنىڭ محافظە قىلمەقى ايله اولنور . هر ايكى درلو فضائل غائب ايدىلماز ايسە انسان هر ايكى عالمە دە حيات و مسعود اوله بىلور . بىنا عايە انساننە مخصوص ايكى درلو حيات و سعادت اولنور . بىرى حيات دنيا و يەسى و دىگرى حيات اخرويە ابدىە سىدر كە ، هر ايكىسى كىندىنە مخصوص اولان فضائل و شرائطى ابراز قىلمەقى ايله اولور .

انساننىڭ حيات دنيا و يەسى دخى ايكى درلو اولنور . بىرى حيات شىخسىە سىدر و ايكىنچىسى دە حيات نوعىە سىدر ؛ هر قايسىنىڭ كىندوسنە مخصوص فضائل و شرائطى اولنوب بقدر الحال انسان بولنلرى محافظە قىلور بولسە اولزلىنىڭ طبعى عمرنچە دنيا دە ياشارلر .

انساننىڭ كرك حيات شىخسىەسى اولسون و كرك حيات نوعىەسى اولسون هر ايكىسىنىڭ

اولماز ايسە اول هم مردود اولنور . آنلرنىڭ قاشندە روح يوقدر . چونكە فن ايله نابىلماز (!) . آنلرنىڭ قاشندە حيات دنيا و يە دن باشقە دىگر بر نشاندە ايكىنچى حيات يوقدر . حيات ، سعادت و ترقى دنيا يە منحصردر . چونكە حاضر-لنمش اولان فنلردىن بويە حياتنىڭ فوقندە دەا بر حيات چقمايور .

حالبوكە مادىونلر بوبابدە على العمىا محكمە قىلمەقدە لردر . چونكە آنلردە حيات اخرويەنى و آننىڭ احوالنى دوشندىران واسطەلر يوقدر . آنلر احوال روحانىەنى هىچ بر طريق ايله تجربە قىلمادىلر و معارف الهىە و حكمت ربانىە علملرنە دخى جاهلردر ، اول فننى اوقومادىلر . بىنا عليه آنلرنىڭ حيات اخرويە و احوال روح حقندە اولان ظنلرى باطلدركە بو دخى « يعلمون ظاهرا من الحياة الدنيا وهم عن الآخرة هم غافلون » آيت كرىمە سىنىڭ شهادتى ايله ثابت . وهم « ذلك مبلغهم من العلم » آيت كرىمەسى ايله آنلرنىڭ علملرىنىڭ مقدارى و « بل كذبوا بما لم يحيطوا بعلمه » آيت كرىمەسى ايله مسلكلىرى نە دن عبارت اولندىقى ايضاح قىلنمشدر .

دنيا حياتندە افراط كىتىك مسلكى تاريخ بشرنىڭ هر دورندە اولوب كلور ايسە دە مدنيت عالمندە و حاضر دە بومسلك آور و پاليلردە رواج اولنمشدر . چونكە جمهور آور و پا حيات اخرويە دن زيادە حيات دنيا و يە اىچون چالشورلر .

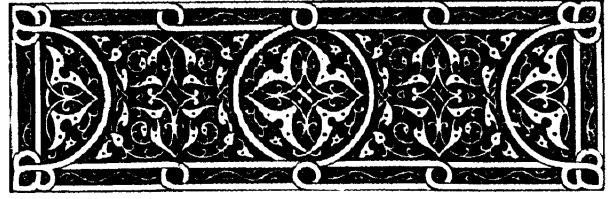
شوننىڭ اىچون حيات دنيا و ترقىات مادىە دە فوق العادە كىتمشدر ؛ حتى كە معنوياتلرىنى و آخرتلىرىنى نسيان قىامشدر .

انبىاننىڭ مسلكلىرى

انسانلر ايسكىدىن بىرو حيات دنيا دە

آلمقی، عیسی بن ابی بکر الایوبی نك جامع الكیبرنی حفظ ایتنكان آدمگه یوز دینار، جامع الصغیرنی حفظ ایتنكانگه ایلی دینار، مفصل نی حفظ ایتنكانگه یوز دینار مكافتلر تعیین ایتمکی بوسوزلرگه شاهد اوله بیلور .

بوندن باشقه مسلمانلر بو وقتلرده تورلی علم وحسابسز فن مدرسهلری اقامت ایدرلر ، وآنلره تخصیصاتلر وضع ایدرلر ، ایچلرینی شاگردلر ایله تولدرلر ، ماهر معلملر و مدر- سار ایله تزیین ایدرلر ایدی . مثلا بطلمیوس زمانندهغی کبی مسلمانلر النده وقتنده ده «اسکندر- یه» شیرنده یکرمدن زیاده عمومی مدرسهلر اولوب هر طرفدن کیلوب جیلغان علوم حکمیه شاگردلری ایله طولی اولدیغی هجرتدن ایکنچی قرنده «بصره»، «کوفه» ده وآنندن سوکوره «بغداد» ده مجلس علمیهلر و دارالفنونلر ظاهر اولدیغی وآنلره یونانچه «آقادیما» فارسیچه «انجهن» دینلدی، امام سیبویه و اخفش، امام خلیل و باشقه ائمه اوشبو مجلس و هیئت علمیهلر نك اعضالری اولدیغی ، علوم عربیه ده بصریون و کوفیون دیو ذکر ایدلگان سوزلر اوشبو هیئت علمیه اعضالرینك رأیلری اولدیغی مرجانی طر- فندن «وفیه الاسلاف» مقدمه سنده ذکر ایدلمشدر . اسلامده ، هجرتدن ۲۸۹ سنه سنده انجهن علوم تأسیس ایدلدی، لسان آقادیه یاسی ایسه بوندن دهها مقدم ایدی دیورلر . شونی ده بلمك كرك: بو وقتلرده مدرسه بنا ایتمك بز نك تانار لرده اولدیغی کبی دورت دیوار اوطورتوب باشنی یابق دن عبارت دگل بلکه جمیع کیر- کلرینی یتشدروب ممکن اولدیغی قدر استقبالا لنی تأمین ایتمك دن عبارت ایدی . مثلامستنصر بالله بغداد ده بنا قیلغان مدرسه سینه تورلی علم وفن کتابلرینی وقف ایتمش ، معلم ومدرس

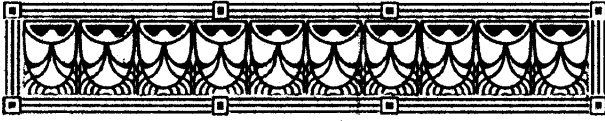

تاریخ العلوم

(باشی ۵ نچی عددده)

مسلمانلرده علوم وفلسفه نه ایچون ترقی ایتدی؟

مسلمانلر بر شهر فتح ایتمسهر یا خود بر قریه بنا ایتمسهر شول شهر و قریه گه مسجد جامع وآنك یانینه مكتب و مدرسه بنا ایدرلر و مقام نك اقتضاسینه کوره بونلرنی آرتدرلر ، شاگردلرنی اوشبو مكتب و مدرسهلرده تربیه ایدرلر و شونلرده اوقولان فنلره ماهر واقندار لی آدملرنی معلم و مدرس ایدرلر؛ اولماسه یتشدر و یتشدرمك چاره سینه یابشورلر ایدی . اول وقتده مسلمانلر نك خلیفه و سلطانلری ، امیر و ملکلری اهل فضل و علم اولوب فنوندن خبردار آدملر اولنور ایدی . شوسبیدن بونلر اهل فضلنی باشقه لردن تمیز ایدر ، علمانی امتحان ایلر ، هطی و متصنعلرنی بالذات اوزلری رد ایدرلر ، علم و علمانك شأننی احترامده ، حقلرینی رعایتده ، حرمتلرینی ساقلامقده نها- یت اعتنا ایدرلر ، علم بولینه کرمش آدملرنی مادی و معنوی ترغیب و تشویق ده بولنورلر ایدی . مأمون وآنك وزیر ی فضل بن سهل نك نصر بن شمیل المازنی گه سداد (بالفتح) ایله سداد (بالکسر) نی آیرمقی ایچون سیکسان بیك درهم مكافت و یرمکلری ، بکر بن محمد بن عثمان المازنی نك «اطلوم ان صابکم رجلا ، القی السلام تحیه ظلم» بیتنده گی ظلم لفظینك اعرابنی و مرفوع اولمقینك سببنی بیان ایتمکی ایچون اوتوز مك درهم و اعلی خلعتلر مکافت

حيات اجتماعيه و آنڭ توزوكلگى.

ايسكى عربى اثرلاردن مقتبس:

دنيانڭ توزوكلگى.

هر بر انسان وحشت درجه سندن يوفارى كوتارلوب حيات اجتماعيه درجه سينه ترقى قىلدقكە ، شول حيات اجتماعى ايچون ضرور و دنيانڭ توزوك اولمقى ايچون اهم اولان قاعە و ادبلىرى بلميلدىر كە ، شول واسطه ايله معيشت اجتماعيه گە بر آغر يوك اولودن قورتولسون . حكما ديدكنچە دنيانڭ توزوك و احوال اجتماعيه مسعود اولمقى ايچون معتبر اولان ايكي شى واردر . برى افراد ملت اولان هر بر آدمڭ خصوصى حالى منتظم و مسعود اولمقى ، ايكنچى عموم ملتڭ سياسى و اقتصادى حالى منتظم اولمقى ؛ اوشبولر نڭ برىسى اولمىزسه تمام سعادت حاصل اولماز . چونكه ، بر آدمڭ ملتى نه قدر مسعود اولوب ده كندينڭ خصوصى حالى فنا اولسه ، سعادت عموميه دن بهره مند اوله آلماز ، چونكه : « انسانـ نڭ دنياسى كند نفسيدر » دىنلمشدر . لكن شويله ايسه ده ، موڭا قدر دنيا ده هيچ بر بتون اهالى مسعود اولدى يوقدر ، بر مات ترقى ايدەر و حالانكه ، شول ملتڭ بايلىقى بتون دنياغە مشهور اولدى حالك شول ملت افرادندن كونه ۲۰-۳۰ آدم سعادتسزلكدن اتلاف نفس ايدر . اوشبو عمومى سعادت موڭا قدر اولمقى كى بوندىن صوڭ هم اولماز . چونكه ، دنيا ده انسانڭ سياسى و اقتصادى جەتدىن برى آخرگە محتاج اولدىغىدىن ، آرالرنده الفت و محبت حكم سوررشول جەتلە : مفسرين : « ولا يزالون مختلفين الا من رحم

لر ينڭ وظيفه لر ينى ترتيب ايتەش ، شا كردلر نڭ فيشە و جايدە كىيلە تورغان كىيلەلر ينى كىچە و ايرتە دە آشالا طورغان آشلر ينى آيرى آيرى تعيين ايتەش ايدى . بونڭ اوستنه بومدرسه عمارت ينڭ بيوكلكى ، صولر ينڭ صافلىقى ، هوا سينڭ لطافتى ، طلبه نڭ رفاهلىقى ، شراب و طعاملر ينڭ وسعتى ايله ضرب مثل ايدلمك درجه سنده ايدى . بومدرسه لردە هندسه ، علوم فلڪيه ، طب ، كىميا ، نباتات ، علم منطق ، ماوراء الطبيعيات و باشقە فنلر اوقولور ؛ تمام ايتدكەن صوڭره شا كردلر بر منصب و وظيفه اهلى اولورلر ، معيشتلر تامين ايدلورايدى . ايشته اوشبو سببلر ايچون اول وقتلردە دولت اسلاميه ده علوم و فنون رواجلى اولوب ، اهلىنڭ ادراكى كفوى اولميان بر درجه گە ايرـ شمش ايدى . اصطلاحات تهذيب ايدلگان ، فنون ترتيب ايدلگان ، لغتلر وضع ايدلگان ادبيات حسن نڭ نهايتنه ايرشكان ايدى . هر فنده مراجعت ايدله چك آدملر ، تعليم و تعلمده استفادة ايدله چك وضعلر بولنور ايدى . بو وقتلردە آروپا تمام تمام جهالنده و بار بارـ لقدم بولنور ايدى . ميلاددن ۱۲ نچى ، ۱۳ نچى قرنلردە بلكه قرون وسطى ده (آخرى ميلاددن ۱۵ نچى قرن) علم دن حظ ، الوش آلمق هوسنك اولغان آدملر عربارنى استاذ ايدلرلر ، آرسطو و افلاطون و باشقە لر نڭ فلسفه لر ينى يالگىز عربلر و آنلرنڭ ترجمه لرى واسطه سى ايله اوڭره نه بيلور ايدى . (ايواه بو كونده نه اولدى ؟ !!) اسلام علماسى علمنى باشليچە ايكي قسمگە آيرمشلردر كە برى « علوم عقليه » ، ديگرى « علوم نقليه » در . بوندىن صوڭره اسلاملرنڭ خدمتلرى تيگان اول علوم نقليه و صوڭره ده علوم عقليه يازيله چقدر . ع . سعيدوف . « بخارا »

ربك ولدلك خلقهم» آیتنى اقتصادى اختلاف ديه تفسیر قيلمشلردر. دىناوى حياتنڭ توزوك اولمقنڭ بنى انسانغه زور دخلى و تاثيرى واردر. چونكه، حیات اجتماعیه سى منتظم، و مسعود اولان قوم آراسنده حسن اخلاق و دیانت حکم سوردیکی بالمشاهه و بالتاریخ معلوم اولوب، عكسى اولدقك فساد اخلاق، ضعفى دیانت حکم سوردکی ثابت اولمشدر. شول جهته شاعر دىيور: «رچال دهرک مثل دهرک فى قلبه وحاله وكذا اذا فسد الزمان جرى الفساد على رجاله» (۱).

معیشت اجتماعیه توزوکلگی سببلىرى

معیشت اجتماعیه نڭ توزوك و بوزوقلى سببلره باغلى اولدیغندن توزوکلگینه لازم اولان سببلرى بيلمک و شول سببلره تشبث قيلمق لازمدر. علماً اسلام دیدکنجه حیات اجتماعیه توزوکلگینڭ باشلیجه آلتى سببى واردر: (۱) دین (۲) سلطان و پادشاه. (۳) بتون میلکنده یتگیز عدالت اولمق. (۴) مملکت خلقی کل جهندن امین اولمق. (۵) بايلىق و ثروت. (۶) انسانده اولان طول امل و سعى.

ایمى اوشبو قاعده لرنڭ فلسفه لرنى آیرم ذکر قيلمق لازم کلور. ۱ نچی سببنڭ فلسفه سى: حیات اجتماعیه توزوك اولمقینه سببلرنڭ برنچیسى «دین» دیدک. چونكه: هر بر دین، انسانلرنى مضر اولان اخلاقدن منع ایده و مع هذا منع قیلوده و یخشى اخلاقلره امر قیلوده باشقه سبب لردن اوستوندر. چونكه، انسان برنا مشروع اشنى، مثلا انسان قتل ایدونى فرض ایدرسه

(۱) ایرلر زمانینه تابعدر، هر حالنده، زمان توزوك اولسه ایرلر توزوك و اگر زمان بوزوق اولسه، شول زماننڭ ایرلری آراسنده فساد حکم سورر.

آنى اول اشدن الوغ مانع اولان شى دیندر. انسانده دین و وجدان اولمازسه، نظام و قانون نڭ هیچ بر توزوکلک گه اثرى اولماز ایدى. شول جهته انسان آرنه عقل و فکر گه مالک اولدیغندک الله تعالی ابتدا شرعى اولان وظیفه لری تکلیف ایدر، تا که شول تکلیفلره اطاعت ایدوب حیات اجتماعیه منتظم اولوب، دنیا و آخرت سعادتینه نائل اولسونلر. هر بر شینڭ اوزینه موافق آدابى اولنور. شونڭ کبى هر بر دیننڭ کندینه موافق آدابى اولنور. و مع ذلك حیات اجتماعیه گه بتونلای ضرر اولان بر اش که هیچ بر دین مساعد اولماز. مثلا زنا، اسلام دیننده حرام اولدیغى کبى نصرانیتده هم حرامدر.

۲ نچی سبب: ۲ نچی سبب سلطان یا که امیر اولمق دیدک. چونكه، امیر و سلطان اولمق توزوکلکنڭ الوغ سببلرننددر. سلطان سببلى تحتاف آدملر بر اداره گه جییلور. کوچلى آدم، کوچسزنى جبر ایدوکبى حقسزلىق اولماز. شول جهته علماً کرام «مانع ظلم اولغان نرسه دورت تورلیدر: عقل، دین، سلطان، عدم قدرت؛ لکن عقل هم دین بوزوقلى سببلى ضعیفلندکندن آراده اڭ اثرلى اولان سبب سلطان و پادشاهدر» دیمشدر.

۳ نچی سبب: اوچنچی سبب عدالت دیدک. چونكه، بر مملکتنڭ و بر امت نڭ نظام و قانونلری منتظم، محکمه لری عادل و هر ملت حقوقده مساوی اولوب، محکمه فارشنده امتیاز فلان اولمازسه، اول قوم نڭ احوال اجتماعیه سى توزوك اولور. خلق برسى آخر ایله الفت و محبت اوزره معیشت ایدر. فتنه و فساد هیچ بر اسمى اولسون ایشتماز. ایشته شویله ایدوب بايلىق لری آرتوب، مملکتنڭ طنچ اولمقینه سبب اولور. بر آدم حضرت عمر رضی الله عنه نڭ

اوبقوده اولدیغینی کوروب: «یا عمر! ملت آراسینه عدالتنی تمام سالدگز شمدی طنج اولهرق یوقلایورسز!» دیمشدر. اگر مملکتلرده عدالت اولماز ایسه - البته ظلم حکم سورر. چونکه، بر قوم نڭ حقوقینه طوقنق شول قوم گه ظلم قیلیمقدر. رسول الله حضرتلری: «قیامت ایچون اولان آرزولرنڭ یمانراقی عباداللهغه ظلم قیلیمق در» بیورمشدر. عدالتنڭ ایکی فنانی منزلده اولان حامیلری واردرکه: آنلرده طمعسزلك ایله صوفیلقدر. چونکه، ملتنڭ رئیسلی طماع اولسه لر و اولزلی انسانلرنڭ هر توری حقلرینی منکر و حیات اجتماعیه لرینه ضررلی مسلكده اولسه لر اول وقت نیچوک عدالت اولسون؟. عدالت حیات اجتماعیه منتظم اولمقینڭ الوغ سببارندن اولدیغندن هر بر افراد امت ایکی نرسه حقنده عدالتنی صاقلامق لازمدر. برنجسی نفسی حقنده عدالت قیلیمق، ایکنچسی غیرکشیلر حقنده اولان عدالتدر. انسان نفسی حقنده عدالت تیوش دیدک؛ چونکه، انسان نفسنی ایزگو اشله سوق، وقبیح اشلردن منع قیلیمقی تیوش اولوب، شول اشد افراط و تفریطدن صاقلانمق ایله نفسی حقنده عدالت قیلیمش اولور. اگر نفسنی بتولای آرزو قیلدقی شیلر آرتندن بیار ایسه افراط اولوب، حلال یا که مباح اولان لذتلردن ده منع ایدوب صوفیلق صاتسه تفریط قیلوب نفسنه ظلم قیلیمش اولور. وحالانکه نفسنه ظلم قیلغان کشی غیر آدم حقنده بیگروه ظالم ارله چفی طبیعیدر. ۲ نچی قسم عدالت انسان اوزندن غیرکشیلر حقنده عدالت قیلیمقدر دیدک. وحالانکه بو عدالت اوزی اوچ توری اولور. برنجسی اوزندن توبان اولان آدملر حقنده عدالت؛ ایکنچسی اوزندن یوقاری اولان آدملر حقنده عدالت. اوچنچسی اوز

ایداشلی آراسنده عدالت. اوزندن توبان اولانلره عدالت قیلیمق، مثلا امیرلر رعیه سینه عدالت قیلیمقدر. اول آنلرنی قوتلرندن آرتق تکلیف قیلماز سزلیق، آنلره تسلط و ظلم قیلماز. سزلیق، آنلر آراسندن بر آدم حق و موافق اولسون سوز سویلاسه، یا که مشورت ویرسه کبرلنمای آکا متابعت ایدو. چونکه، حق اولان نرسه کیرهک کم طرفندن سویلنسون قبول قیلو انسانیتنڭ الوغ وظیفه سیدر. اگر حقنی کورب ده، بر توبان آدمدن چقدیغی ایچون قبول قیلمازسه، انسانیتنه جنایت قیلیمش اولور. ایکنچی قسم عدالت اوزندن یوقاری اولان آدم حقنده عدالتدر. مثلا سلطان یا که پادشاه حقنده. بو ایسه الوغ آدمنڭ امر ونهیلرینه اطاعت، کیرهک وقنده مال هم جان ایله نصرت قیلیمق تابع اولدقنڭ رئیسنڭ دین و ملتنه باقمای تحت و تاجنی صاقلامق ایله اولور. افندمز حضرتلری: «سز اوزگزدن الوغله اطاعت قیلسه گز سزه کچوکلر اطاعت ایدرلر» بیورمشدر. ۳ نچی قسم عدالت اوز ایداشلی حقنده عدالت قیلیمقدر که: اوچ توری اش ایله اولور. «انسان هر وقت ایداشلیرینه خیانتسز اولمق و تیوش اورنده الوغله اطاعت قیلدقی کبی اطاعت قیلیمق، ایداشلیر ایله معامله ده تکلفسز اولمق. ایداشلیرنی هیچ بر جهتن اذی قیلماز سزلقدر. بر آدم ایداشلیرینه حقنده اوشبو اولرینی رعایت قیلمازسه آدملرنڭ اوزندن بیروب تارالمقارینه سبب و شویله ایدوب ملت ما بیننه من جهة تفرقه دوشرمش حکمنده اولور. بو حقه افندمز حضرتلری دییور: «یا اصحابم! بن سزله شریر اولان آدمنی خبر ویرایمی؟ شریر شولدرکه: هر وقت یالگز آشار، خادملرینی رنجتور، انسانلر ایله معامله ده اولنوبده آنلرنی

صاقلانوغه سبب اولور» دیمشدر. شاعر دیپور:

«ولم ار بعد الدین خیراً من الغنا

ولم ار بعد الکفر شراً من الفقر» (۱)

۶ نچی سبب. حیات اجتماعیه نك توزوك

اولمقینه ۶ نچی سبب «طول امل» یعنی انسان

لرنك اولماسدای اولوب دنیانی هر جهندن معمور

قیلوغه سعی قیله قلیدر. چونکه: طول امل

حسی الله تعالی طرفندن ویرامش الوغ بر

سببدر. اگردہ انسانك طول امل اولماسه ایدی

بوکون، یا که ایرته که اجل يتاچکنی حساب

قیلوب دنیاده هیچ بر آدم یورت سالماز و آغاچ

اوطورتمازم ایگون ساچماز ایدی. بلکه بو

کونگی رزق ایچون قایغرر ایدی. لکن الله تعالی

طرفندن ویرلمش طول امل حیات اجتماعیه توزوك

اولمقینه الوغ سببدر. چونکه، بر قوم یا که بر

ملت بر شهرنی بنا ایده باشلی، آندن صوگ

کیلگانلر تکمیل ایدوب، تمام انسانلرنی مسعود

ایده جک بر حالگه کیترودر. شوپله ایدوب

طول امل سببلی دنیا انتظام کسب ایدوب، هر

عصرده حیات اجتماعیه که ضرور اولان نرسه لر

تکمیل ایدلدر. افندمز حضرتلری «طول امل

الله تعالی طرفندن بنده لرینه الوغ احساندر.

اگر اول اولمسه هیچ بر آدم یورت سالماز

آغاچ اوطورتماز دنیا معیشتی هیچ بر وقت

توزولماز ایدی» دیمشدر.

صاتش. عملرندن:

عبد القیوم بهمانی الجولباتی

(۱) دین صوگنده پایلقدن آرتق نرسه کورمدیکم

کبی کفر دین صوگ درجه ده فقیرلکدن فنا نرسه کورمادم،

دیهدر.

اوزندن بیزه راک سبیلر قیلور». ایشته بو

خصوصده، حضرت عیسی بن اسرائیل که دیپور:

«یا بنم قوم! سز فلسفه و حکمت بجئلرینی

جاهل لر مجلسنده سوپله مکز! حکمت و فلسفه که

جنایت قیلمش اولورسز. اهل اولان کیمسه دن

علمنی منع قیلمه کز، انسانیتکه جنایت قیلمش

اولورسز، بر آدم ظلم قیلسه مکافاتنی قیامته

قالدرکز. بر اشدہ دنیاوی یا که اخروی فائده

وارلغون بیلسه کز آکا ایارکز! بر اشدہ ضرر

وارلغنی بیلسه کز اول اشدن یراق قاچکز!».

۴ نچی سبب: خلق کل جهندن امین اولوق

دیمش ایدک، آنکچون، اگر بر مملکت یا که

بر شهرده امینک اولماسه اول مملکت یا که

شهر خلقنده هیچ سعادت اولماز. مثلاً بر شهرده

اوغریلر هر وقت اوغرلار اولسه لر آدملرنک

مالی، جانی و عرمی امین اولمسه اول قومده

نیچوک سعادت اولسون؟

۵ نچی سبب بایلوق در. چونکه بایلوق

اولسه هر جهندن امینک اولور. انسانلر آراسنده

نه قدر ظالم و فساد اخلاق وار ایسه هر بری

فقیرک سببلی اولور. قتل نفس، زنا کبی افعال

نامشروعہ نك الوغ سببلی ده فقیرلکدر.

اسلامیتنک اساسی انسانلرنک معیشتلرینه موافق

قورلدقندن بایلوق و ثروت کسب قیلوق اسلام

عندنده مدوح و فقیرک مکروه بر شیدر.

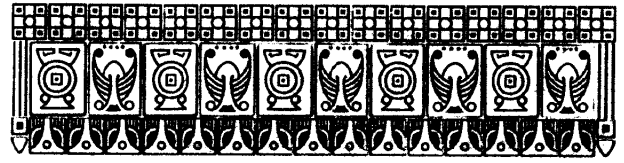
حضرت عمر رضی الله عنه بر شهر والیسی اولان

ابی موسی الاشعری که یازمشکه: «فلان اورنغه

قاضی نصب قیلوکز، لکن قاضی اولاچق ذات

نسبلی و بای آدم اولسون، بو ایسه رشوتدن

ترکیه ده فرقهلر

ترکیه ده حریت اعلان ایتلگچده هر کیم بونک بیک زور ملی نزاغلر قوزغالوونینی کونکان ایدی. لکن باشده غمی وقتلرده بو بولمادی. دین، ملت، فکر و مسلک فرقه باقماینچه بتون ترکیه خلقی بر برسيله فوجا فلاشوب حریت بایرا- می یاصادیلر. «ملت مجلسی آپیلسون، مونه شونک کوررسز ملی نزاغلرنی» دیوچیلر بولدی. ملت مجلسی آپیلدی. حاضرگه قدر آنده ده ایتورلک درجه ده ملی نزاغلر یوقدر. نزاغلرنڭ اڭ زورسی اڭ کوتولمگان برددن چیقدی: یاش ترکار اوزلری ایکی گه آیرلدیلر. برسی «اتحاد و ترقی» جدیعتی و ایکنچیسسی احرار چیلردر. بونلر قوتلی ایکی فرقه تشکیل ایتدیلر. هر ایکی طرفده یاش ترکارنڭ بیک مقتدر، بیک معتبر کشیلری بار. یگی ترکارگنه دگل، حتی اسکی ترکارده اوشبو ایکی فرقه نڭ برسنه طرفدار بولورغه هجوریت حس ایتنه باشلادیلر. «اتحاد و ترقی» چیلرنڭ باشنده مجلس مبعوثان رئیسسی احمد رضا بک و احرار چیلر باشنده پرنس صباح الدین بکدر. ترک غزته لری و ترک محررلریک ایکی فرقه گه آیرلدیلر. «شورای امت»، «طنین»، «صبح» کبی بر نیچه غزته «اتحاد و ترقی» فکرینه؛ «اقدام»، «میزان»، «سربستی» «حقوق عمومی» کبی بر نیچه سیده احرار چیلر فکرینه خدمت ایتلر. هر ایکی طرفده مکمل یاورو پا تربیه سی کورگان فاضل محررلر بار. مثلا: علی کمال، جودت، مراد، مولان زاده رفعت بکلر احرار چیلرنڭ باشلقلرندن اولوب، مجلس مبعوثان

اعضاسی حسین جاهد بک، دوقتور ناظم، بهاء- الدین شاکر، دوقتور عارف عصمت بک و سائرلر اتحاد چیلرنڭ رهبرلرنددر. روم، ارمنی، بلغار، عرب، آرناد، کردلر کبی ترکیه ده گی اینارو- دیسلر و آنلرنڭ غزته لری احرار چیلر طرفنه در. بو ایکی فرقه نڭ بارلغی حریت اعلان ایتلماس دن اول، یاش ترکارنڭ یاورو پاده طورغان وقتلرندوق معلوم ایسه ده، آنلر آره سنده غمی اختلافنڭ زور ایووی کوتولمگان، بلکه حریت آلتغاج بونلر اوز آره برله شورلر، لکن ترکیه ده گی توری خریستیان ملتله هم اوز آره نزاغلاشورلر همده ترکار ایله آره لرنده زور اختلافلر چغار دیه ظن ایدلگان ایدی. حالبوکه بو ایکی فرقه آره سنده غمی نزاع کوندن کون زورایا. بونلرنڭ نزاغلاشورلری مملکت نڭ داخلی و خارجی سیاستنه ده تأثیر ایتارگه باشلادی. حاضرگی کونده حکومت «اتحاد و ترقی» چیلر قولنده. مینیستترلر هیئت نڭ اکثریتی آنلردن، مجلس مبعوثان اکثریتی کینه آنلردنددر. مجلس مبعوثانده غمی ایکی یوزدن آرتوغراق اعضالرنڭ ۱۵۰ قدریسی «اتحاد و ترقی» طرفنده در. لکن احرار چیلرنڭ اتحاد و ترقی جمعیتنه بک نغ هجوملری، حاضرگی حکومتکه هجوملری دیمک اولدیغندن مملکت داخلنده حکومتنڭ نفوذی بک نغ یوروب یتمی. توری بئرلرده اختلافلر، صوغشلر، عصیانلر چغا.

«اتحاد و ترقی» چیلرنڭ احرارلرگه مائل بولغان کامل پاشانی صدر اعظم لقدن توشوروب آنڭ اورننه اوزلردن اولغان حلمی پاشانی قویولری ترکیه نڭ خارجی سیاستنه ده بر درجه تأثیر ایتدی. کامل پاشا بک انگلیز دوستی بولغانغه کوره، اول اش باشنده وقتده دنیانڭ اڭ حر، اڭ ناموسلی، اڭ شوکتلی بولغان انگلیز

ايدىسە دە ئىلمى و فېكرى يوق ايدى .
« اتحاد و ترقى » جەمئىيىتى ايله احرار چيلر
آرسىندە غى آيرمەغە كېلەچك بولسەق : اتحاد
چيلر تركىدە دە گى ھەمە خىلقىغە تمام حرىت ،
مساوات ، حقوق بىرو ايله برابر ، مىلى بىر
سىاستىدىن آيرىلە سىلر كىلىمى . تركىدە نىك بولنما .
ون ، باشقە ملتىرگە آفونومىيا فلان بىرلماون ،
ابتدائى مېكتىلردن باشقە سىندە درسلىرنىك
تركجە اوقلوون تىلىلر .

اما احرار چيلر ايسە عدم مركزىت
فكرىدە بولونالر . آنلر حاضرگى حالده
احوالنىك عدم مساعده سىنە مېنى پروگراملرن
آچىق ايتوب بترە آلماسە لردە ، بىزنىك روسىدە دە
گى قاديلىر پروگرامىنە يقىن اولوب ، ولايتلر
نىك وچىت ملتىرنىك حقوقلرن كېكەرەك ايتە سىلر
كىلە . خاتونلرغە حقوق بىرو ، سايللاو حقوقى ،
دىن ايله حكومتىنى آيروكىبى مسئەلەردە دە بونلر
اتحاد چيلردن كوب صولده بولسە لر كرك .

اتحاد چيلر ايله احرار چيلر تركلر آرسىندە
طبيعى صورتدە چىقان ايكى فرقه مى ؟ يوقسە
تركىدە دە گى اينار و دىسلر اوزلر آچىق كورنما .
ينچە احرار چى تركلر فلاغى آستىدە حرىك
ايتە لرمى ؟ حاضرگە بونلر بىك آكلاشلوب
يتمى . لىكن زور زور واقىلەر كورىنە باشلادى .
شويەلە كە : « اتحاد و ترقى » فرقه سىنە پىك
قاسى ھجوم ايدوب احرار چيلر طرفىدە بولنوبچى ،
استانبولده چقا طورغان « لوانت ھرالدى » اسملى
فرانسىزچە و انگلىزچە بىر غىزتە نىك محررى
آدواقات « مېچى » حقدە مھم سرلر كشف ايتلىدى .
اتحاد چى « طىن » غىزتە سى « مېچى » نىك
اسكى اداره طرفدارى و حاضرندە لوندونده
قاچوب طورە طورغان مشهور عزت پاشا ايله
خبرلشدىكىنى ، اوزىنىك لوندون غە باروب

دەلتى و انگلىترە حكومتى تركىدە گە پىك حسن توجە
ايدى . كوئىلندە نىسە مېتى كوبرەك بولووى
ظن ايتلىگان حلى پاشا صدر اعظم بولغاچ انگلىترە
نىك تركىدە حقدە غى نظرى دە بىر قدر آلماشىدى .
سىاستدە آنىك كوب اثرى بولاچقىدر . دىيانىك
انىك نفوذلى بولغان غىزتە لردىن انگلىزچە « تايمس »
دە « اتحاد و ترقى » چيلر غىلېنە و احرار چيلر
لېنە يازا باشلادى .

داخلىدە اتحاد چيلر ايله احرار چيلر آرسىندە
غى اختلافلر كوندىن كون آرتوب بارە طورغاچ
تمسز درجە گە يتدى . شىخسىت كە كرىدى ،
مېكەلرگە يتوب صودلاشورغە باشلادىلر .

بو ايكى فرقه دن باشقە تركىدە دە اسكى
تركلر فرقه سىدە بار . لىكن ياش تركلرنىك اوز
لرى آرسىندە بىرلىك قوتلى وقتدە آنلر طاوش
چقارغە جسارت ايتە آلەملر ايدى . اتحاد چيلر
ايله احرار چيلر آرسىندە اختلاف آرتقاچ آنلرنىك
طاوشلرى ايشتمە گە باشلادى .

گرچە تركىدە دە گى حرىت و اداره مشروطە
دن دىنگە ھىچ بىر ضرر و قصور كىلماسە دە ،
پارلامىنتدە ھم دىن غىلېنە ھىچ بىر حرىك كور-
نماسە دە ، كېنلردە استانبولده « شرىعت اىستىرز »
دىگان بىر طاوش كوتارلىدى . كىملر و نىندى
فكرگە خدمت ايدوب چيلر ايدىگى بىزگە بىك معلوم
بولمغان ، لىكن علما اسمى آلغان كشىلر اورا-
ملردە جىولشلىر ياصاب ، نطقلر سويلاب باشىنە
« شرىعت اىستىرز » دىە يازلغان بىر كاغدىكە اونكان
بارغاندىن قول قويدرە باشلادىلر . « وقت » نىك
استانبول مېخرىنىك يازدىغىنە كورە : بونە باشلاب
قول قويدروب پوروچى احمد اسملى بىر تاتار
سودا گرىدر . بو احمد افندى چىستايدىن
كوچوب كىتكان بىك عادى بىر سودا گرىدر .
گرچە مرحوم ذا كرىضرتنىك يقىن مرىدلردىن

آتادن اوغلغه کوچوب كلكمك طريقى ايله بايلق دوام ايندىكى حالده بزلرده ايسه آنا بايلقى بالالرده دوام ايندىكى ده نادر كورلور . بويله حاللرگه باي بالالرينىڭ ايچلىرى پوشوى واپىرك آچار ايچون ديه اختيار ايتمش دوستلىرى واپيداشلىرى سبب اولور .

ايچ پوشوق و جان صقنتيسى بر خستهلك ايندىكى معلوم، شونىڭ ايچون بوڭا البته بر دوا تابمق لازم . فقط طبييلر ، خستهلره دوا ايتد . يكلرى وقت الك ايلك خستهلكنىڭ سببى بيلور گه غيرت ايدرلر و بيلدىكلرى صوڭ مذكور سببى بترمك چارهلىرىنى كوررلر . سبب بتدىكى صوڭ خستهلك كندى كنديسندن بتار .

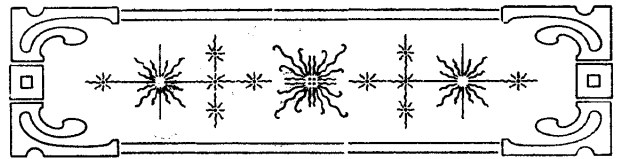
بو يرگه بر آز مناسبتلى اولان باشمندن اوندىكى بر حالنى حكاييت ايدرگه لزوم كوردم . شاگرد وقتمز ايدى ، آوغوست آينىڭ باش كونلرنده طاقت كتورميه چك درجه ده قزو كون ورهضان شريفده استاذمز حضرتنىڭ بر ير آشلىغنى اوررغه واردق . بتون قر ، اشچى و اورافچى خلق ايله طولوغ و هر برينىڭ روزه ايدىكلرنده شبهه يوق ايدى . فقط بونلر رمضان وقتى اولديغندن غاييت صاق و احتياطلى صورته اشلا . ديكلىرى ، كون قزوب بتدىكى صوڭ كولگه لرگه كروب اوزون وقتار يال ايندىكلرى حالده بز بر برمز ايله اويناب كولوب يارشوب اوراق اور . دق . اوردق اما صوصامق شول درجه ده اولدى كه يكرمى بيش بيل اوندىكى حالده هنوز خاطرمدن طورر . صوڭره قايتوب افطار وقتنىڭ چاي ايچدك . ايشته هر وقت ايچمكده اولان چايمز بو دفعه سنه باشقه بر چاي ايدى . بو كى لذتلى بر چاي ايچدىكم خاطرمدن يوقدر . راحتنىڭ معلوم حدى و قرارى يوق ايدىكن بن شول وقت بيلدم ، جنت راحتلرنده فرار اولميه چيغنه اوشبو كوندن

كوريشوب قايتديغنى ، عزتنى حاضرگى حالندن قوتقاررغه كرشه چك اولديغنى سيزوب اوشبو واقعه لرنى هم هر ايكيسى نىڭ خطلىرىنى «طنين» ده نشر ايتلدى .

استانبولده حاضرگه قدر اجنبى تبعه لريده غزته چغارا آلار . لكن اوزلىرى ترك محكمه سينه تابع بولمىلر و شول سببلى تلاسلىرىنى يازا لرو تلاسلىرى نيشلىلر ايدى .

«مىچى» ده اجنبى تبعه سيدر . آنىڭ اوشبو قاراڭغو اشلىرىنىڭ سيزلووى تركلرنىڭ غاييت آچولرن كيتردى . تركلر «طنين» اداره سى آلندنه زور ميتينغ ياصاب اجنبىلرگه غزته امتيازى بيرلماونى و حاضرندنه تركيه ده غزته چغاره طورغان اجنبى تبعه لرينىڭ بوندى خيانتلىرى بلنگانلرينى مملكتدن طرد ايتلولرينى طلب ايدوب فرار و يرديلر . بو فرار حكومت كه و پارلامينت كه تبليغ ايدىلگچ پارلامينت «لوانت هرالد» ، «نؤلوغوص» ، «پرودوص» اسملى اجنبى غزته چيلرىنى تركيه دن طرد ايتارگه فرار بوردى .

ف . ك .

عبوت

راحتلك نه يرد ، ؟ كله چك كونىڭ ايرلىرى . اوز نفسينه اعتماد ايتمك . باي بالالرى و ايچ پوشو .

«ايچ پوشادر ، جان صقنتيسى وار ، بر كوڭل آچار يركرك» ديه يور وچيلر آرامزده كوب كورلور . واقعا ايچ پوشوق پك بيوك بر راحتسزلك اولوب حتى بعض وقت خيرسز اشلىرگه طوتاشر . فرنگلرده ايكى اوچيوز بيللردن بىرلى

ايله تريبه ايدرلر. ايشته كله چك كوناڭ ايرلر
بويله حالده اولان ياشلردر. يوقسه هر ياش
يكيت كله چك كون ايرى اولماز. اگرده كنديني
تريبه ايدرلك هنرى، كمالنى اولماز ايسه اويله
ياش يكيت، كله چك كوناڭ ايرى ده خاتونى ده
اولورغه ياراماز.

آدم بالاسى ايچون اڭ لازم اولان شى
اوز نفسينه اعتماد ايتمك و اوز هنرى ايله
تريبه لنوب طور مقدر. بوغنه توگل بلكه كنديسيلاه
برابر بر عائله نى آسرايه چق درجه ده اش بيلمك
لازمدر. بو طوغروده باى فقير بالاسى برابر
اولوب، استئنا فلان اولماز.

خدمت و اش كشى لرنده ايچ پوشو و
كوڭلسزلك خسته لگى قطعيا اولنماز. شوناڭ ايچون
بونلرناڭ راحت ايزلرگه و مناسب دگل يرلرده
يوررگه احتياجلرى يوقدر. اوشبو سببدن هم
دولتلى سلامت اولور هم ده بدنلى ضعيفلنماز،
وقتسز قارتايمازلر.

آمرىقا جمهوريتنده پادشاهلق ايتمش
روزولت اوغلى پادشاه بالالرى مثالنده طوره
بيلماز ايدىمى؟ حالبوكه آينه ۳۰-۴۰ صوم
برابرينه بر زاؤودده اشچيلر ايله برلكك تاولگينه
۱۰ ساعت خدمت ايتمكده در. بوناڭ بويله
وظيفه آلوب خدمت ايتديكىنه آتا و آناسى هم،
بر فقير آتا و آنا مثالنده شادلانوب طور مقده در.
روزولت بالاسينڭ، ظن ايدر سه م، هيچ ايچى
پوشماز، خدمت ساعتى تمام ايتديكى صوك
اشچيلر ايله آشامقده اولان آشى، آناسى يورتندك
اولان آشندن نچه كره لر لذتلى اولسه كرك.

آمرىقاناڭ اڭ مشهور بايلرندن اولان
فندر بلت اوغلى كندى فابريقه سنده آيلىق وظيفه
آلوب خدمت ايتمكده اولديغى هم يازدى.
آمرىقاده مشهور بايلر ديه بر قاچ ميليونلرى

اعتبارا ايمان ككتوردم.

ايچ پوشولرناڭ سببى اشسزلكدر. راحتلك
ده مشقت و محنتلردن بوشانمقده عبارتدر.
شوناڭ ايچون ايچ پوشو و كوڭلسزلك خسته لگى
اولماسون ايچون بر اش ايله شغللنمك لازم
اولور. يوقسه اش و خدمت ايله مشغول اولما-
ديغى حاله انسان ايچ پوشو و كوڭلسزلك خسته
لگينه هيچ بر دوا تابماز. دوا بولمق قصديله
سفاهت خانه لرده يورمك بو خسته لگنى آز ايتماز
بلكه كوچايتر.

دنياده اڭ زور نعمت سلامتلكدر، فقط
بوشى بر تورلى خسته لك كاديكى صوك بيلنور.
اڭ زور نعمت اكمك ايله چايدر، لكن آچمق
و صوصامق شرطى ايله. اوشبو قبيلدن، مثالى
اولمغان راحتلك ده عائله ايچنده بتون جماعت
آراسنده اولنمقدر، فقط اش اشلاب آروب
قايتمق و كوناڭ ايله بر خدمت اوستنده
اولنديغندن صوك.

بزده دولت اهللرينڭ بالالرى كوب وقت،
مشقت كورمادىكلرى و خدمتلرناڭ آغرقلريني
تجربه ايتمادىكلرى سببندن راعتدن محروم
طوررلر، ايچ پوشمق خسته لگينه مبتلا اولوب،
خيرسز دوستلرى دلالتى ايله سفاهت عالينه
كررلر؛ كيله چك عمرلرنده هم باشقه لر حسابنه،
باشقه لرنڭ قول كوچلرى ايله طورمق فرضلرني
قوررلر. فقط هيهات! آتا و آنا وقتنده كشى
حسابنه عمر كچرمك ممكن اولسه ده صوكره دن
بوشى ممكن اولماز. ايشته شول سببدن بزلرده
دولتلىر و بايلقلرده ثبات و دوام اولنماز. اما
فرنكلرده (هر كون اوقوب طورديغمزه كوره)
باى بالالرى ابتدائى ورشدى تحصيللرني كور-
ديكلرى ايله ايش كه كرشورلر و اوز قورصاقلريني
كشى حسابنه دگل بلكه كندى ماڭلاى تيرلرى

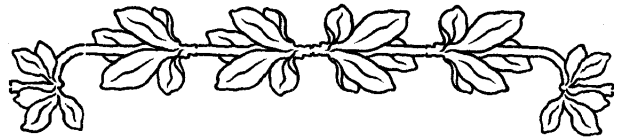
صونڭ زور خدمتى واردر . صو ، نه ايچون استعمال قىلىنسىدە قىلىنسون ، هر حالده طاهر ومطهر اولماليدير .

صونڭ پاك اولمەسى وميقرولبلردن حالى اولارق استعمال اولمەسى حفظ صحت نقتۇ نظرندىن مەھدىر . صونڭ استعمالگە صالح اولمەسى يالڭز صو اولو ايله گنە اولميدىر . صونڭ ايچوگە صالح اولمەسى ايچون اوصاف حكيمه و اوصاف كيميويهنى حاوى اولمەسى لازمىر .

اوصاف حكيمه سى . - ياخشى و ايچوگە صالح صو . يالتر اوق و آز اولدقده توسسىز وكوب اولدقده كوگە مائل بر توسده . خوش طعمده و ايسسىز سىرىن يعنى ۷-۱۲ درجە حرارتده اولورغە تيوشدر .

اوصاف كيميويه سى . - بر صونڭ ايچوگە صالح اولمەسى ايچون ايچىندە معين مقدارده بعضى بر طوزلر وبعضى غازلر بولورغە تيوش . هوانڭ تركيبىدە اولان آزوت ومولدالموضه صوغه كىرگان صوگىندە تحليل قىلىنەدر . هوا ، ايچىلچك صونڭ هضمى يىكلايتهدر . صو ايچىك بولغان ميقرولبلر صوده بولغان مولدالموضهنى اولرلرینه آلوب بتره لر شونڭ ايچون بر نهر صوى برصاوت ايله آلنوبده بر آز طوتولسه وصوگىندىن تىكشرولوب قارالسە ولدالموضه نڭ آزايفانلغى كوريلور . شونڭ ايچون اوزاق بر صاوتده صاقلانوب طورغان صولرنى ايچمك حفظ صحت نقتۇ نظرندىن ضرليدير . ايچوگە يارارلق صو ، صابوننى ياخشى كوپرتور و ايچىنە صالغان مادەلرنى ياخشى پشزر . مقدارى معين بر صو آلنوب تفتيش قىلىنوب قارالسە ايكى تورلى ميقرولبلرنڭ بولديغى مشاهدە اولنور . برى انسجه مز ايچىندە نشونما اولالغى طورغان ميقرولبلر ، مثلا ساپروفيتلر ، وديگرى ايسە مولد

اولان ذاتلرە ايتاوير . ايكى اوچ ميليون صاحبلىرى اول يردە عادتى بايلردندىر . فندربلت اوغلى فابريقه مديرى قولى آستىدە اولارق هر بر امرلرینه اطاعت ايلمكە خدمت ايلر ، آيى طولديغى صونڭ وظيفه سىنى آلوب شادلانوب قايتوب عائله سى ايله تيرلب پشوب راحتلنوب چاينى ايچارده تيزراك توشاك گە كىرگە قارار . عبرت اولورغە يارامازمى ؟

حفظ صحت حقىندە بعض فائده لر .

صو .

حفظ صحت حقىندە صودن مهم وصودن فائىلى بر بحث يوقدر . چونكه صو ، انساننڭ حياتنه لازم اولوب ، انساننڭ حياتى صو ايله قائم وصودن باشقه دنياده ياشامق ممكن دگلدەر . انساننڭ دنياده ياشاماسى ايچون هوا ، ياقتىلىق وحرارت نه قدر لازم اولسه صوده شولا يوقدر . هواسز حيوانات و نباتات ياشى آلمادىغى كىبى صوسزده هيچ برسى ياشى آلماز . صو بتون اشلمزنىڭ ياردمچىسىدر . انساننى غسل قوينو سببلى هر تورلى خسته لكردن صاقلانغان و نظافتده هر وقت استعمال قىلغان صودر .

طاشلردن اوپلر بناء ايتكانده بيك كوب ياردم ايتكان وطبابته بر چوق آورورغە دوا بولغان كنه صودر . صو ايله دوالانمق دوكتورلر آراسنده مخصوص بر مسلك اولوب هر يردە بيوك بر اهميت آلمقدهدر . شهرلرنى پاكلوده ويوغوشلى آورولرناڭ طارالووينه مانع اولوده

غریبسنده «پهرو» مملکتنده منبع صولری اولمادقندن ویغمورده بیک آز یادقندن خلق مجبورا دگز صولرینی صافلاب و هوالاندروب ایچهلر. هوالاندرومق ایچون صونی استا کاندن استا کانغه بوشاتو کیراک.

دگز صوی میقروبلردن خالی توگلدر: ساپروفینلرنک قرارگاهیدر. خصوصاً دگز چیتلرنک، لیمانلرده مذکور میقروبلر طاغیده کوبراک اولادر. چونکه سیلر قارادهغی هر تورلی پیسلکلرنی و میقروبلرنی دگزگه آلوب کیلوب توگلدر.

ساحلندن ۱۵ چافروم ایچده ۴۰۰ سارین تیرانلکدن آلتغان دگز صوینک هر ساتنیمتره مکعبنده ۳۰ دانه میقروبلدیغی بالتجربه ثابت اولمشدر. فقط انسان ایچون اک مخاطرهلی اولان مولد امراض میقروبلر دگزده کوب یاشی آلیلر. دگزده اولان ساپروفیتلر ایله آرالرنده محاربه چغوب تلف اولوب بتهلر.

یغمور صوی. - یغمور صولری آغم صولرغه نسبتله میقروبلر نقطه نظرندن صاندر. یغمور صولرینک اک اول درجهده یاوغانی ایچوگه صالح دگلدر، چونکه هوادن اونکانده تورلی توزانلرنی و آنلر واسطه سیله میقروبلرنی حاوی اولورلر. یغمور صولرن جیغانده سینمت دن قیولغان صاونلرغه جیوغه تیوش؛ قورغاشین و تسینقودن یا صالغان صاونلرده جیولغان یغمور صولری ایچوگه صالح دگلدر. یغمور صوونده میقروبلر بیک آز اولادر. حتی بر ساتنیمتره مکعبنده آنچق ۴، ۵ میقروبلدیغی تجربه ایله ثابتدر. یغمور صولری یادقندن صولک بر قسمی نهرلرگه آغار و بر قسمیده برگه سگار. برگه سگکانده آزغنه اولان میقروبدنده تمام بازاروب غیر قابل نفوذ طبقهده جیولور. مذکور

امراض میقروبلریدر. لکن اولگی میقروبلر نشوونما اولا آلماسه لرده خطرلی؛ چونکه بونوع میقروبلر حیاتسز قالغان مواد عضویده دن استفاده کیلوب یاشیلر و آنلرنک چریمه سنه سبب اولالر. بزنگ ایچمزه کرگانهده بر نوع آغو حاضرلیلر؛ بوندن باشقه بر صونک میقروبلر اولماس اول صونک بولغانچق اولماسنه دلالت ایدر.

بوندا صولر طوره طوره مولد امراض میقروبلری حاضرلرگه ده استعداد حاصل ایلر. دیمک هر حاله شبهه سز اولمیدر. شونک ایچون ممکن اولدنده بوندا صولردن صاقلانمق دها یاخشیرافدر. اما بر صوده مولد امراض میقروبلرینک بولنمسی فوق العاده ضرریدر. مقداری هم عددی کوبمو اولسه ده اولسون، بوندا صولر مخاطره لیدر.

بوندا صولرنی ایچو ایله اولمنی موجب اولغان هر تورلی خسته لقمه ابتلا ممکندر. تیرخسته سی، وبا کبی آورولرنک میقروبلری کوب وقتده شوندی صولرنی ایچو ایله وجودگه داخل اولوب انساننک خسته اولماسنه سبب اولور. صونک یخشی و ناچارلغن بیلیمک ایچون صونک منبعلرینی بلو لازمدر.

صو منبعلری.

دگز. - بتون دنیادهغی صولرنک اصل منبعی دگزدر. دگز صولری فوق العاده طوزلیدر. ایچمک ایچون استعمالگه صالح دگلدر. فقط دگزلرده یورگان پاراخودلرغه هر وقت طاتلی صو حاضرلب طوروی کوچ اولغانلقدن مذکور صونی «انبییق» (*) واسطه سیله صافلاب ایچهلر. کنه بعض مملکتلرده مثلا آمریقانک جنوب

(*) انبییق: دگز صولرینی قاینتوب پارغه ایلاندرگاچ، کنه صوغه ایلاندره، طورغان آلتدر.

وانسانغه ضررلی هر تورلی میقروبلر کیتدکچه کوبایورلر . مثلاً: فرانسه دهغی «سن» نهر- ینک پار یژغه بارماسدن اول هر سانتیمتر و مکعبی ۱۰۰۰ باقتیریانی حاوی اولدیغی حاله، پار یژدن اوتوب هر تورلی پیسلکلرنی آلدقن سوکره «سنت آلن» دیگان اوردنه تحلیل بعدنک هر سانتیمتر و مکعبنک ایکی میلیونغه یقین میقروبلر حاوی اولدیغی تجربه ایله ثابت اولمشدر . لکن نهر صولری هر وقت بولغانچق بر حاله بولمیدر . کیتدکچه تارماقدن تورلی صافی صولر قاتناشور . قاتیغ مادهلر صونک توبنه وچیتنه چوگره . خصوصاً قاتیغ آغملی صولرده مواد عضویه پارچه پارچه اولور . و میقروبلرده صودهغی مواد عضویه خراب اولغاچ آقرن آقرن هلاک اولمغه باشلارلر . صونک اوستنه تأثیرات اجرا ایتکان قویاشنک ضیاسیده بر طاقم میقروبلرنی هلاک ایدر . شول طریقه نهر صولری بر آزدقن صوکره اولگی صافلغنی آلور . شولای بولسهده نهر صولرینه پامویلرنی توکمک پاک صونی پیسلندرو وعهوم انسانغه ضرر کیتیردای صولرنی میقروپلامق گناه وخطا اشدر .

کول صولری .- بولر ایسه نهر صولرینه قاراغانده بولغانچق حالنی آلوغه استعمال اولدقن نهر صوی اولدقن کول صوینی استعمال ایتمک جائز توگل . خصوصاً باطفاقلقغه یقین اولان کول صولری استعمال قیلنماملیدر .

قیولر .- طوپرافغه سگگان صولر یز آستنده بر طاقم صو طبقه لری حاصل ایدرلر . طبیعی قیولر قازوب بو طبقه غه قدر بارمق ممکندر . تیران قیولر صای قیولرغه نسبت صافی اولسهده هر وقت استعمال ایچون شایان امنیت توگلدر . قیو قازلدقده آشخانه لردن ، مال یابا طورغان اورنلردن وپامویلردن ۱۵ آرشین

صولر «آرتیزیان» (۱) قیوسی واسطه سیله خار جگه چقارولور . دیمک بوندای صولر میقروب نقطه نظرندن غایت صافدر . شونک ایچون منبع صولری منبعنده وقتده میقروبلر صاف اولور . فقط نهر حالنه کیلوب آغا باشلاغاندن صونک تورلی اورنلردن اوتدکن پچرانوب میقروبلر- نور . جای کونلرنده فانتال نهردن صونی آلدقن صوکره ، آغاچ وچولماک کبی صاوتلرده اوزاق طوتارغه یارامی . چونکه اول حاله صوتیز جلندهدر . صو جلندیسه میقروبلر فی الحال کوبایورلر . هر سانتیمتر و مکعبنه ۷ دانه میقروبی حاوی صو اوج ساعت صوکره تفتیش قیلنسه ۴۵۶ اولدیغی وبر تاولکدن صونک تفتیش قیلنسه ۴۰۰۰ میقروب اولدیغی بالتجربه ثابت اولمشدر .

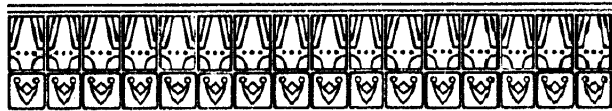
نهر صولری .- اولده بیان اولدیغی اوزره یز آستنده غیر قابل نفوذ طبقهده صولر اوزلرینه موافق اورندن چیشمه اولارق یز اوستنه چقار . چقانک بعدنده یز اوستنده آقماغه باشلار . شولای ایتوب نهرلر حاصل اولور . طبیعی نهرنک چیشمه گه یقین یزلی میقروبلردن خالی اولسهده آقغانک بعدنده یز اوستنده اولان هر تورلی پیس نرسه لرنی وشهر لردن اوتدکنده هر تورلی پاموی و فابریکادن آغوب چقان نچار صولرنیده اوزی ایله برگه آغزدقن یراقلاشقان صایون صوی بولغانچق بر حالنی آلوب مذکور صو اول درجهده کوکگه مائل بر توسده بولور ، بارا بارا یاشل برتوس حتی بعضیلری قاره توسگه ایلانور ، باقتیریالر

(۱) آرتیزیان .- صوسز مملکتلرده ، مثلاً: صجرای کبیر کبی اورنلرده ، ایکی طاغ آراسند ، قالغان اووادن بوراو ایله بوروب صو چقارالر شول: قیولرغه آرتیزیان قیولری دیوب ایتولهدر .

آرالارنده تيف آوروينك آزايديغي كورلمشدر .
۱۸۴۹ نچى سنه ده دوقتور «سنور» وباخته
سى صو ايله انتشار ايتە ديدكنك بعض دوقتورلر
بونك فكرينه ايارسه لره بعضيلر ايارمگان ايدى .
لكن صوگندن وبا ميقروي كشف ايدالگاچ
وتجربه بعدنده مذكور ميقروبنك قورى نرسه
ايله انتشارى آكلاشالغاچ صو ايله اولوچيلغى
ثابت اولمشدر .

۱۸۹۲ نچى سنه ده «پاريژ» شهرنده وبا
اولغانده دوقتورلر بارچه سى صو ايله انتشارن
ذكر ايتەشاردر . واسطه اساسيه واصل سرايت
بولغانچق صو ايله اولوچيلغى محقق درجه سنه
ايرشمشدر . «هامبورغ» شهرنده فانتاللرغه
طار اولغان صولرنك مخصوص آلترا ايله سوزلما-
ينجه طاراتولدقن خسته لكنك بيك كوب انتشار
ايتديكى و «آلتونى» شهرنده سوزلوب طاراتو-
لديغى ايچون خسته لكنك اول درجه انتشار
ايتمديكى صونك خسته لكنك انتشارنه كوب دخلى
اولديغى اثبات ايدر . (كيله چك مقاله ده «هوا»
دن بحث ايدلنه چكدر .)

مترجم : مدرسە حسينيه ، آذونلرندن
معلم نور احمد الاحمدى .

ن . پيتروفسكى .

ايسكى اسلام دنياسى ومعيشتى نك علامه لرى
بره م بره م صفن چغالر . بونلرنك اك صوگيلرندن
اولان ن . پيتروفسكى ۱۹ نويا برده «تاشكند»
ده وفات بولدى ، وامبرى ده چيكدن طش
قار تايمش در .

«اويوكده گى خبرنى چيپتن سوراش!»

يرافلغنده اولمق لازمدر . فيولرنك كوبسى بيك
صاى بولادر . صولريده سطح ارضغه يقين اورندن
كيلديكى ايچون بولغانچق اولادر . فيونك اك
مخدور يرى نهرلر كى كيك صحرالرنى كيچوب
آقماويدر . نهرلر ايسه هوالى اورنلردن
كيچك كدن ، قوياشك حراتى وضيانك تاثيريله
بيك كوب ميقروبلرى هلاك اولادر . قيوده
ايسه شمسك حراتى وضياسى اولمادقن
گرچه نهرلرگه نسبتله ميقروبلرى آز اولسه ده
قيوده غى ميقروبلر اوزاق ياشى بيله لر .
خلاصه : قيو صويده صاف دگل ياخود صاف
اولسه ده صافلغنى غائب اينوگه باشقه صولرغه
نسبه زياده مائلدر . اكرده بر قيو بولغانچق
حالگه ايلانسه بونى صافلاو ايچون ۱۰ قداق
ازويستنى ۱۰ چيلاك صوغه صالوب قيوغه
توگارگه تيموش . ۳ كون على حاله قالدقن
ايچنده اولان صويى توگارگه تيموش بولادر .
حاضرگى زمانلرده كوب اورنلرده استعمال
قيلنغان معدنى قيولر (آرتيزيان قيولرى) باشقه
لرغه نسبتله مخدورسزدرلر .

صولر ايله اورولرنك يغووشى .- آورو

لرنك صو ايله انتقالى اول زماندن بيرلو معلوم
ايدى . تيف ، وبا اورولرنك انتشارى صو ايله
اولديغى اك صوگى تجربه لرنك نتيجه سيدر .
موسيو (برو آردهل) نام طيب يكرمى
سنه دنبرو «بر شيرك صحت عموميه سى استعمال
ايتديكى صولرنك اوصافنه تابعدر .» ديور .
تيف آورووى عادتله صالقون بر صورتك
اجراى احكام ايلادىگندن مشار اليه نك سوزينى
قوليدر . شونك ايچون «تيف - بر شهرگه كالگان
صونك اولچاوى» ديزلمشدر .

فرانسه ده عسكرگه منبع صوى ياخود يخشى
سوزگچلردن سوزلگان صونى ايچولازم ايدلگاچ

اوگره نورگه کرشوب آنا تیلی درجه سنده سویلارگه اوگره نمش، نهایت ایسکی اسلام اثرلرینی تیکشرر- گه ومطالعہ گه کریشوب، تورلی ژورنال وغزته لرده بو حقدہ خیلی مقالہ لر باصدر مشدر. علم تاریخ وآثار عتیقہ علماسی فاشنگ پیتروفسکی نڭ شرق احوالی و تاریخنی اڭ گوزل بیلوچیلردن سانا- لوی آنڭ ایسکی اسلام اثرلرینی نه قدر کوب ودقت ایله مطالعه ایتدیکنی آچق کورساتور. قاشغارده ۲۰ ییل قونسول بولوب طوردی؛ بونده روس تجارتی نڭ ترقیسنه وقاشغارده روس نفوذی نڭ آرتووینه بیک کوب خدمت ایتدی؛ شوپله که انگلیزلر پیتروفسکی نی، اوز کوزلرنده گی باغانا کبی کوره لر؛ آنڭ هر بر حرکتینه دقت ایله قاریلر؛ آنڭ ایله یاریشا آلمی عاجز اولالر ایدی. ۱۹۰۳ ده پیتروفسکی بو خدمتن تاشلاب «تاشکند» گه کیلدی. دوستلری وزور عالمر آنی پیتربورغه چاقر- سه لرده، پیتروفسکی اوزی نڭ محبت قویدیغی اسلام دنیاسندن آیرلورغه تلامادیکینی وصوڭغی صولشینه قدر اسلام تاریخینه وترکستان حقدہ معلومات جیوغه خدمت ایتہ چگینی بیان ایتوب پیتربورغه بارمالمش در.

ن. پیتروفسکی نڭ شرق حقدہ غی اثرلری حسابسز کوبدر. آنڭ «ویستنیک یوروی» ژورنالنده غی «بخاراغه سیاحتیم» نام بیوک مقاله سی بخارانڭ بوندن ۴۰-۵۰ ییل اولگی حالی حقدہ عجائب کوب وقزق معلوماتنی شامل. ترکستان واورتا آسیا سوداسنی حقدہ غی حسابی، اقتصاد علماسی نڭ تقدیرینه مظهر بولغان؛ «اورتا آسیا حقدہ معلومات» نام اثری فاشغار حقدہ غی اڭ، اشانچلی وتحقیقلی منبع سانالا. آرخیولوغیه جمعیتی نڭ «شرق قسمی» نڭ آنچولرنده غی حسابسز

دیله بو، آنالرسوزی اولوب هر کیمدن بیگرهک مسلمانلر ایچون موافقدر. صوڭغی یوز ییللر ایچنده اسلام معیشتی و اسلام دنیاسی حقدہ معلومات جیولسه، اسلام کتبخانه لردن، کتاب لردن اهمیتلی برشی جیمق غایت مشکل اولور. بابالریمز، حضرتلریمز ۲۰۰ ییل بخارا وکابل طرفلرینه باروب یارم عمرلرن شونده اوتکار- دکاری حالده، اورتا آسیا حقدہ معلومات یازوب قالدیرماغانلر؛ خطلرننده «فلان مدرس» ایله «قاضی کلان» و «حجره بهاسی» دن باشقه نرسه تابیق ممکن دگلدر.

لکن بخارانڭ ایسکی احوالی، حتی عموم اسلام عالمی، حقدہ خیلی معلومات بار. بونارنی، درویش قیافتنده، چاپان چالما ایله اورتا آسیاده سیاحت ایتمش وامبری لر، پیتروفسکی لر، فیدوچینقولر وباشقه آوروپالی اهل علم جیوب قالدیر مشدر.

بونلرنڭ بیک کوبسی قاشغار چوللرنده (مثلا «شلاغینتوهیت») توتوب صویولدیله؛ خیلیسی عربستان صحرالرنده هلاک بولدیله؛ لکن ایسان قالغانلری، اسلام دنیاسی ومعیشتی حقدہ پک مفصل وقیمتلی اثرلر قالدردیلر. ایشته، ن. پیتروفسکی ده شوندی علمانڭ برسی ایدی.

پیتروفسکی «قالوغا» غویبرناسی نڭ بر غنیرال بالاسیدر. حربیه مکتبنده اوقوب آیتسار بولمش؛ صوڭره دارالفنونگه کروب تحصیل ایتمش؛ بر علمی اثری ایچون آلتون میدال آلمش؛ نهایت عسکرلگن تاشلاب، الیه نظارتینه خدمت گه کروب، قافقاز وسبیریا محکمه لرینی تفتیش که یبارلمش؛ ۱۸۷۰ ده ترکستان گه کیلب، ۱۸۸۲ ده قاشغارغه روس قونسولی اوله رق تعیین قیلنمشدر. ترکستانده ایکن شرق تیللرن

ايشته هر كون بويله حاللرنى مشاهده ايدوب طورمقده اولان انسانلر شمدى ، اويلر ده ومكتبلرده بالالار ايچون دين تربيهسى وير- مكنى لازم كورلر .

دنياده اولان انسانلر ، نسل وقبيله لرى ، دين ومذهبلرى آراسنده مخالفتلر اولور ايسه ده انسانلرده متفقلردر . شول جهتدن بونلر برخانه اهلى وبر عائله خلقلرى حكمنده اولورلر . عائله نك مسعود ياشامكى ايچون ايچنده اولان هر برفرد اوزينك وظيفه سيني بيلوب شونى يرينه كتورمكى شرطدر . افرادنك هر برى دگل حتى آرادن بردانه سى گنه اولسون ، كندى وظيفه سيني بيلماز ياخود بيلوب ده اجرا ايتماز ايسه اول عائله ده سعادت اولنماز . ايشته بوسيدن عائله ايچنده ياكه بر عائله حكمنده اولان دنيا انسانلرى آراسنده اولان وظيفه لرنى تمام بيلورگه واورنلرنده يورتورگه تيوشليدر . انسانلرنك هر برى حقنده اولان وظيفه لرنى الك كامل روشده اوگرتمكه اولان شى ايسه «دين» در .

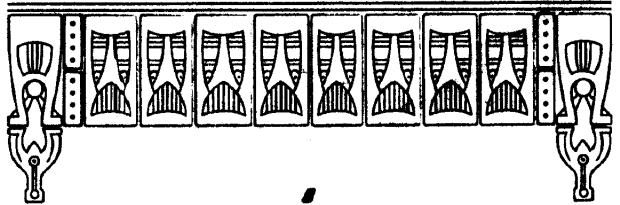
«اوزك ايچون سوماديكك بر شينى باشقه سى ايچون ده سومه ! كندى كه قارشو آدميلر نك نه ككى معامله ايتمكلرينى آرزو ايدر اولسه كك كنديك هم باشقه لره شويله معامله ايله!»

اسلام دينينك تعليملىرى جمله سندنر . اسلام دينى ايسه بتون بتونه بويله تعليمات ايله طو- لونغدر . صبى وقتلرنده بويله فضيلت اورقللىرى سالنمش كوكللر ، بيوك اوسديكلرى صوك هم اوشبو فضيلتلردن آيرلهميه چقلرى معلومدر . اسلام دينى آتا وآناسينه ، معلم واستاذ لرينه هم ده عمومى بيوكلره احترام وكچوكلره شفقتلى اولمق ايله ، هيئت عموميه هم ده خصو- صى آدملره قارشو اوزينه واجب اولان وظيفه

كوب مقاله لرى آنك اوز اشينه فوق العاده اهميت بيرديكىنى كورساته .

علم تاريخه ايتدىكى بو خدمتلىرى ايچون ن . پيتروفسكى ايمپراطورسكى آرخيولوجيه جمعيتينه فخرى اعضا صايلانمشدر كه ، روسيه ده بارى اون قدر عالم بودرجه كه مستحق سانالور . قاشغار و تركستاندن موزه خانلر ايچون پك كوك ايسكى آثار جيوب ، بونلرنى پيتربورغه بياروب ، تارتمالرغه طوتروب يورگان وقتنده بو عالمكه وداع قيلمشدر .

ن . پيتروفسكى ، قاشغارده ايكن ، اسلام علماسى فاشنده ده زور قدر وحرمتكه مظهر بولمش ، فنى اثرلى ايله آوروپاغه ده اوزن تانوتمش ؛ يالكز تاتارلر ايله روس خلقى غنه بونك اثر وخدمتلردن خبرسز حاله قالمشدر . ع . فخر الدينوف .

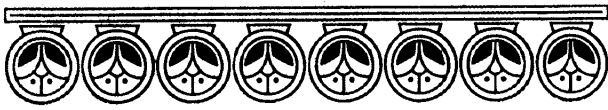

زيبو بيلم

دين و تربيه

دنيانك كوب يرلرنده حتى كه اوزلرينه «مدنى قوملر» ديه اسم ويرمش خلقلر آراسنده سفاهت وسؤ اخلاق ترقى ايتدىكى كورلور . آتا ، بالاسينى اولدرر ؛ آنا ، قزىنى ساتار ؛ بالا ، آتا وآناسيدك حرمتنى رعایت ايتماز ؛ اوغلامق ، آدم اولدرمك عادتى شيلردن سانلور . بوگنا هيچ كيم تعجب ايتماز . برچوق حما- قتلر اولوركه غيرت وهمت اسمندن اجرا ايدلنور .

و درست «دین» اولایغنی سویلرگه حاجت یوق . یوقسه «دین» اسمی ایله بالالره اوھام و خرافات تلقین ایتمک ، دینسزلك تلقین ایتمکدن دخی زیاده ضررلی اولدیغنی کوب کیمسه لر بیلور . قرآن شریف و رسول اکرم طرفندن تبلیغ ایدلیمش عالی فرمانلرغه ، ایافتسز آدملر طرفندن یابشدرلیمش چوپ چارلردن صافلانمق ، دین تربیه سینک برونچی شرطنددر .

مراسله و محابره

«چیلابی» شهرندن :

بعض کتابلرده حضرت ایوب علیه السلام خسته اولوب تنی چروب و قورتلاب بتدیکی روایت ایدلنهدر . و بعض بر اورنلرده حضرت شعیب علیه السلام نك صوقر اولدیغنی کورلهدر . حالبوکه حسین الجسری حضرتلری : « پیغمبرلر ، خلق نفرتلندره چک عیبلردن پاك ایدی » دیمش . بومسئله ده قانغی طرفی خبرینی ترجیح ایتمک مناسب اولور ؟

معلم عبدالملک .

«شورا» : - برکیمسه نك قضاذه اولماسی و شیطان و سوسه سینه اوچرامه سی اوشنداق قومی ایچنده ضعیف بر حاله اولنماسی عیب اولمادیغنی کبی ، خلقنی نفرتلندره چک شیلردن ده دگلدر . بو ایکی پیغمبر حقنده قرآن شریف خبر ویرمشی ایشته بوقدردر . بوندن زیاده سی بعض حدیثلرده وار ایسه ده مذکور حدیثلرنك بعضلری و هب بن منبه دن مروی ایدکنی و بعضیلری ابن عباس

لرینی برینه کتورمک ایله بیورر . باشقه لره و کندی نفسینه ده ضرر ایتمکدن قاتیغ صورتک منع ایلر .

تاغ آراسنده بر بر یله صوغشوب و تالاشوب ، بر برینی اوغرلاب حیوان روشنده صاتوب معا . مله ایتمکده اولان اشتهانسز عربلرنك بتون دنیاغه مالک اولمقلرینك سببی «دین» دن باشقه دگلدر . «دین» ، اوشبو وحشی عربلرینی تربیه ایدوب «مکارم اخلاق» نك تمثال مجسمی حکمنده ایتمشیدی .

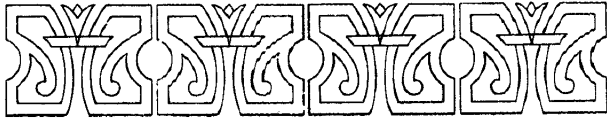
دینلرین تاشلاب ترقی ایتمش قوملره کوره ایسه دینلرینه یابشوب ترقی ایتمش قوملردن عبرت آلمق لازمدر .

دینسز آدمدن صداقت و عفت ، طهارت و عدالت کبی فضائل انسانیه نی امید ایتمک آیازدن یغهور کوتمک کبی اورنسزدر .

دین تربیه سی لازم دیمکدن ایسه بالالر نك بتون و قتلرینی دین درس لرینه صرف اید- و بده باشقه برشی بیلماسونلر و اوز دینلرندن باشقه نی تانیماسونلر دیمک دگلدر . اگرده حق سبحانه و تعالی ایستمش اوله ایدی بتون انسا- نلرینی بر دینده ایتمش اولور ایدی . فقط کور- لورکه انسانلر پك مختلف دینلرگه تابعلردر . شونك ایچون دینلرنك هیچ برینه حرمتسزلك ایتمک و تابع اولانلرینی کیمسوتمک لایق اولماز . دین نزاعلری و دین مناظره لری انسانلر اوستنه چوق فلاکتلر کتورمیش و بو کونلرده هم کتور- مکده در . خلاصه : دین و مذهب لری نه قدر باشقه باشقه اولسه لرده آدملر ، بر طوغمه لدر . اوشنداق دین تربیه سی ایله برابر باشقه هنر و صنعتلرینی هم تعلیم ایتمک لازمدر . صنعتی و هنری اولمغان آدم ایچون دیننی طومتق مشکل اولا چغنی معلومدر . دین تربیه سندن مرادمز حقیقی

«شورا»: - درستلگينه كڤيل اولورغه اقتدارمز يوقدر. قرآن ترجمه لرينك باشقه لره كوره الك درستلري انگليز چه وفرانسز چه تيللرده اولان ترجمه لري ديورلر.

لكن بونلرنك ده قرآن شريف روحندن يك يراق روشك ولفظلرغه عائد اولان خصوصيات بتون بتونه توشوب قالدیغنی اسلام وخرستیان عرب عالمرينك شهادت ويرديكلرينی كوب مرتبه لراوقودق. ومع ذلك بعض سورهلرنك (مثلا اخلاص وكافرون سورهلری كبی) ترجمه لری خطاسز اولسه ده اولور.

تقریر

«كلیله ودمنه كتابی»

كلیله ودمنه كتابنی اوقوماش آدم يك آز اولور. مصر حكومتی مدرسه شاگردلری ایچون بونی مطالعه ایتکینی جبری صورتده ایتمشدر. صورت ورسملر ایله یازلمش بو کتابنك صوگ وقلرده («تقوی وبخشی» آدملر کوبایدیکی صوگ) صورت ورسملرینی حذف ایدوب باصدمشدر ایدی، شمیدی «بیروت» شهرنده شیخ احمد طباره طرفندن اصلنه موافق رسملی وصورتلی اوله رق طبع ایدلمشدر. اخلاق وادبیات نقطه نظرندن الك عزیز و الك فائده لی اولان بو اثرنك کندی لسانمزه ترجمه سی اولمادیغی بیوک بر قصورلقدرد. قلملری گوزل وعبارتاری لذتلی اولان یازوچیلرمزدن بر ایکسی اتفاق ایله اوشبو کتابنی کندی

حضرتلرینه منتهی اولوب مرفوع اولمادیغنی، مرفوع اولانلرنك اسنادنده جویبربن سعید (۱) اسمنده برذات اولدیغنی سبب كوشتروب محدثلر قبول ایتمامشدر. اوشبوسبیدن حسین الجسرینك: «ولم یثبت ان شعيبا كان اعمی وما اشتهر فی قصة ایوب من الحكایات المنفرة فیی باطله» مضموننده اولان سوزی انشاءالله شایان قبول اولور.

«یكاترینبورغ» شهرندن:

شهرمزه فوتوغراف علمی اوگره نور ایچون بر یول آچادی. اهل اسلامدن بوگناهوس ایدنلر وار، فقط فوتوغراف صنعتی ایله کسب ایتك اهل اسلام ایچون درست دگل، دیه سوز وار. حقیقت حالده بو صناعت مسلمانلر ایچون حرامیدر؟ جواب یازوگنر مطلوب ایدی. محمد بن عثمان.

«شورا» - اورنبورغ صوبرانیه سینك لسان رسمیسى اولان «معلومات» ژورنالنده اوشبوکیمی اهل اسلامنك ضرور مسئله لری حقنك ایضاح ویرمك ایچون «فتوی» بابی آچلمشدر. رجا ایکمز، بو مسئله نی مذکور ژورنالدن صوراکوز! سزگه آچیق بر فتوی یازارلر، یازارغده تیوشلیدر.

«ؤاتقه» شهرندن:

بزم قولمزه صابلوکوف طرفندن ترجمه ایدلمش، ۳نچی مرتبه اوله رق قرانده «دومبر» و سکی» مطبعه سنده باصلمش قرآن ترجمه سی وار. یاننده هم قرآن کندیسی ده برلکده باصلمشدر. اوشبو ترجمه درستیدر؟ انابت قیلورغه یارایه چقمیدر؟ «شورا» ده بر جواب یازوگنی اوتنه مز.

(۱) بونك ترجمه سی «میزان الاعتدال» ده مذکور

درج ۱ بیت ۱۹۸. مراجعت اولنه.

دوالر حقنده معلومات ویرلەش و صوراب آلورغه قولای اولسون ایچون دوالرنک اسملری روس حرفی ایله ده یازلەشدر.

ایکی اثرده، فزانده «صباح» کتبخانهسی طرفندن نشر ایدلەشدر.

«تحریر المرأة - المرأة الجديدة».

مصرلی قاسم بك طرفندن یازلەش اوشبو اثرلری کندی لسانهزه ذا کر القادری ترجمه ایدوب «شرق» کتبخانهسی خراجاتی ایله نشر اولنەشدر. مندرجهلری ایله آشنا اولمق آرزو سنده اولانلر برر نسخهسینی آلوب اوقورلر.

«آثار، نصیحت، شاگردك آدابي».

«آثار» نك ۱۵ نچی جزئی «شرق» کتبخانهسی طرفندن نشر اولنوب، کوب آدملر نك ترجمه حاللری مندرجدر. اوشبو ۱۵ نچی جز ایله «آثار» نك ایکنچی جلدی تمام اولنەشدر. «نصیحت» و «شاگردك آدابي» فزان، شهرنك «ملت» مطبعه سنك گوزل روشك باصلوب چیقەشلردر.

«اسپیرانتو تیلی».

«شورا» عددلرنده کوب مرتبه بحث اولنەش اسپیرانتو تیلینك قاعده لری حقنده ۲۴ بیتده بر رساله نشر اولندی. عربی حرفلر یاردمی ایله اوشبو رساله دن اوگرنوب اسپیرانتو تیلی قاعده لری ایله آشنا اولمق ممکندر. مرتبی ف. امیرخان و ناشری ده «صباح» کتبخانهسی اولوب حق ۱۵ تیندر.

تیا مزگه کوچرسه لر اهمیتلی بر خدمت ایتەش اولورلر ایدی.

«جغرافیا معلمی»

ابتدائی ورشدی سنفلرده درس اوله رق اوقولور ایچون معلم ع. جعفروف طرفندن ترتیب ایدلەش و اورنبورغ شهرنده «کریموف، حسینوف و شرکاسی» مطبعه سنده باصلەشدر. اوقوچیلر ایچون کرکلی اولان خریطه لری هم برابردر. بر رساله نی انتقاد ایتەك درس ایله شغللنەكده اولان معلملرگه عائد اولسه كرك. برنچی جز حق ۱۰ تین و ایکنچی جز حق ۱۲ تیندر.

«یادکار، جواتقچ، ارشاد».

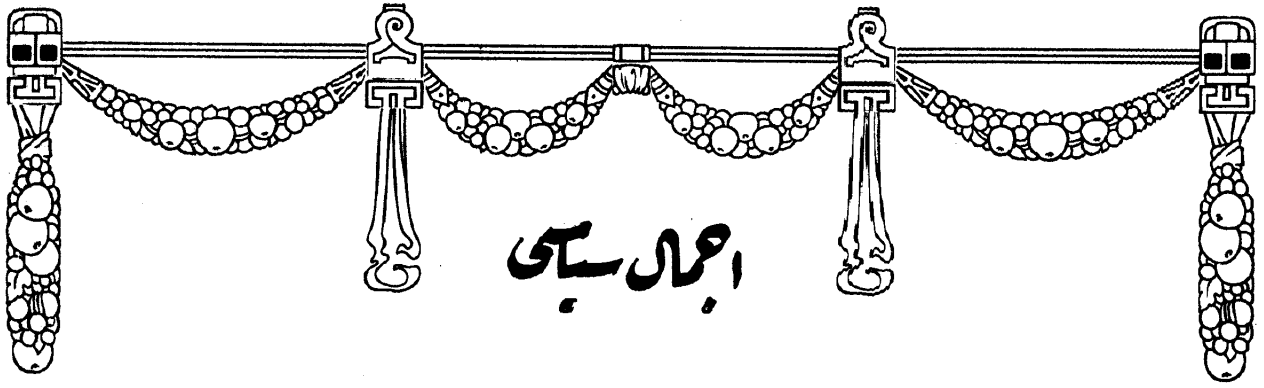
یادکار ایله جواتقچ، ظریف افندی بشیرینك شعر مجموعه لری اولوب «شرق» کتابخا نه سی طرفندن نشر اولنەشدر. «ارشاد» محترمه فخر البنات سلیمانیه طرفندن ایسرکلك گه قارشو یازلەش بر اثردر.

«کیسه لغتی، ایو آپتیکه سی».

اوشبو ایکی اثرنك برنچیسسی، کرکلی سوزلر الفبا ترتیبی ایله کیسه لرده یورتور ایچون یازلەشدر. غزتلر و یگی رساله لرده، ادبی مجلسلرده کوب استعمال ایدلەكده اولان علمی، فنی و اجتماعی کامه لردن کوبلری بونده واردر. برنچی اشنك اوشبو درجه ده اولمق موفقیت صانا لسه یری وار. بوندن صوگ ایسه دخی درستك صورتده ترتیب ایدوچیلر شاید اولور. مرتبی معلم فاتح افندی صادق در.

ایکنچیسسی، هر وقت حاجت اوله چق

ايجراپى

تاماميلە مغلوبييتى كرك روسيەدە وكرك بالقان اسلاولرى آرهسندە غايت فنا تاثير ايتدى . روسيە حكومتىنە متعلق بر واقعه نك آتسينكەسى حقنك روسيە مطبوعاتى و روس افكار عموميەسىنك بو قدر بر نقطه غە جيولغانى سيرەك بولور .

بتون روس افكار عموميەسى و مطبوعاتنك هر تورلى فرقەسى يعنى اوكلردە ، صوللردە ، معتدللردە بو واقعه نى روسيە ايچون زور حقارت و روسيە نك بيك زور سياسى مغلوبييتى ساناب تأسى ايتە لر . بو واقعه سببلى روسيە نك « حكومت معظمه » لك صفتنە ككوب نقصان كىلدى ؛ بالقان دە وياوروپا سياستندە نفوذ و اھميتى بيك صارصلايى ، ديلر .

عجبا ، روسيە نيچون اوزى باشلاب بو اشنى اشلادى ؟ بتون استقباللىرى حقنك اوزينە قاراب طورغان صربىيە نى و « بوسنە هر سك » اسلاو قرداشلرينى روسيە نيچون اوز اختيارى ايلە نمسە قوچاغينە طا بشردى ؟ بونك سببى نەدر ؟ سببلىرى كوبر . جملە دن برسى شولدركە :

اگر روسيە بالقان دە نمسە عنصرى ايلە كورە - شورگە ، « بوسنە هر سك » و صربىيە نى آوستريا طرفناغندن قوتقاررغە طرشوونندە دوام ايتسە اشنك آخرى صوغشسز بتمايە چكى گيرمانيا طرفندن روسيە گە نق صورندە آكلاندمشدر .

آوستريانك متفقى اولان گيرمانيا حاضرندە عسكەرچە ياوروپانك اك فوتلى حكومتلرندن صانالا . صوغشقه نوبت يتە قالسە نيشلاركە كبرك ،

« بوسنە هر سك » نك آوستريا گە قوشيلوون روسيە نك تصديق ايتووى صوكتى سياسى واقعه لر نك اك مھملرندن صانالمق دەدر . آوستريا - صربىيە آرهسندە تيزدن صوغش چغو اھتمالينى بترگانگە كورە ، بو واقعه بر ياقدن سوينچلى بر اش ايسە دە ، بالقان اشلرنك وياوروپا سياستندە روسيە نك تاماميلە مغلوبييت سياسيە سنى موجب اولديغندن ايكنچى جھتدن شايبان تأسفدر . ياوروپا حكومتلرينك ايكى گروه گە آيريلوب بالقان مسئلە سندنە بيك نق طارتشولرى « شورا » نك اوتكان نومرندە يازلمش ايدى . « بوسنە هر سك » نك آوستريا گە قوشيلوون روسيە نك تصديق ايتووى ، بالقان اسلاولرينك حاميسى بولغان روسيە نك اوزى ايچونگنە توگل ، باكە روسيە ايلە برگە حركت ايدوچى انگلترە و فرانسىيە ايچوندە بر نوع مغلوبييت و آنلرنك مخاللى اولان گيرمانيا و آوستريا يا سياستى ايچون بيك زور موفقيتدر .

« بوسنە هر سك » مسئلە سى ياوروپا حكومتارى طرفندن امضا ايتلگان بيرلين عهد نامەسى ايلە بركتلمش اولديغندن آنى كينە شول ياوروپا حكومتلرينك قونفرانسلىرى غنە بوزا آلور دىە روسيە خارجيە ناظرى كوبرن توگل اعلان ايتىدىگى حال دە ، آوستريانك شول عهد نامە نى اوزلگندن بوزوينى ، قونفرانسدن نيدن باشقە ، اك باشلاب روسيە نك تصديق ايتووى وشول سببلى ، صربىيە نك آوستريا فارشوسندە

ديه روسيه نڭ بيوك دائرهلرئنده بايتاق كيكاشلر ايتلگاندن صوڭ ، روسيه نڭ صوغشقه حاضر توگللكى و بر طرفدن خارجى صوغش چغا قالسه ، ايكنچى طرفدن داخلى صوغشده فوز-غالهرق ايكى ياقدن صوغشورغه لازم كيلو احتمالى بارلغى آڭلاشيلوب ، گرچه سياسى مغلوبيت بولسهده اشنى صلح ايله بتر و روسيه ايچون نيوش طابلمشدر .

بالقان مسئلسينڭ بو حالگه كروينه گيرمانيانڭ زورتاثيرى بارلغى ، روسيه نى كيرو چيكدررگه اول سبب اولديغى ، حتى بوندن صوڭ روسيه نى بر درجه گيرمانيا سياستنه توفيق حركت ايله معامله ايتارگه مجبوريت حس ايدم چكى سويلانمكده ويازمقده در .

روسيه نڭ خارجى سياستده بو مغلوبيتنى داخلى اشلرنڭ هنوز مطلوب يولغه كرماندن كور و چيار كويدر . اكر روسيه ده تمام حرريت و حقوق يرلشوب خلق طنچلندرلغان بولسه آنلرده حسيات وطنيه قونلى بولور و لزومى وقتنك حكومت خلقنڭ فداكارلغنه اشانب اش قيلور ايدى ، حالبوكه حاضرگى حالده حكومت داخلى طنچلقدن امين بولا آلدى و شول سببلى خارجى سياستده قوت كسب ايتمه آلدى ، ديلر .

سوغه

عثمانلى تربيه اجتماعيه قلوبى .

استانبول « تربيه اجتماعيه » اسميله علمى برانجمن تشكيل ايدلمشدر . انجمن نڭ مقصدى عثمانلى خلقى نڭ تربيه فكريه و اخلاقيه سينڭ

تكمل و تعاليسينه خدمت ايتمكدر .

انجمن بو مقصدينه ايريشور ايچون اوشبو نرسهلرنى اشلايه چكدر :

(۱) جيبيلشور ايچون استانبولنڭ اوزنده بر قلوب آچيله چق .

(۲) خلق آراسنك فن و علم گه مبتنى حرريت فكرلى طاراتوب ، اخلاق توزه توگه ، جهالت اثرلى بولغان خرافات و ياكلكش فكرلرنى بتر و گه خدمت ايچون بر مجموعه نشر ايديله چك .

(۳) استانبولنڭ اوزنده و ولايتلرده ليكسيه لر اوقوله چق ، قونفرانس لر و يريله چك .

(۴) علوم اجتماعيه ، اقتصاديه و اخلاقيه گه و على العموم فنون و كشفيات كه دائر غايت اوچوز بر بها و آچيق لسان ايله فائلكلى تورلى اثرلر باصدروب طاراتله چق . بو اثرلر تاليف ، ترجمه و آثار شرفيه دن اڭ مهملر ينى ترگزمك صورتيله وجودكه كيتريله چك هم تركيه ده گى تورلى قوملرنڭ تللرينه ترجمه اولنه چقدر .

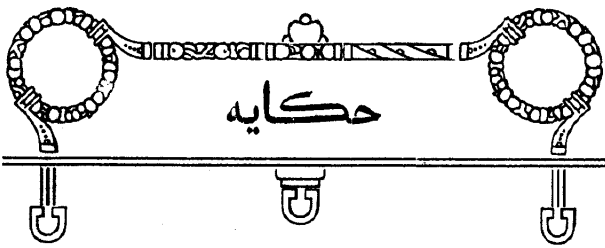
(۵) ادبيات ، تاريخ و علوم اجتماعيه گه دائر تورلى اثرلر و تيار پيه سلرى يازدرمق و ياور و يا اديبلر ينىڭ اثرلر ينى ترجمه ايتدرمك ايچون مسابقه لر آچيله چق ، وجودكه كيترلگانلرى باصدربول طاراتله چق ، تيار پيه سلرى تما-شاغه قويدرتله چقدر .

(۶) عثمانلى مملكتى نڭ تورلى طرفلرينه هيئت عامه لربياروب ، احوال اجتماعيه و احتيا-جات اقتصاديه لر ينه دائر علمى و فنى تدقيقات اجرا ايتدريله چك . تدقيقات صوڭنده يازيله چق اثرلرنى باصدروب طاراتله چق در .

(۷) خلق ده سعى و غيرتكه ميل و محبت آرتدروغه ، اخلاق و اطوار توزه توگه ، عوام خلقنه اصول مشروطه نڭ فائده سنى بلدر توگه ، تركيه ده يشاوچى تورلى ملت خلقلرى آره سنده

«یاپونیا ده ترقی»

یاپونیا ده اوقو و معارفنڭ ترقیسی عقلره حیرت ویره چك روشده در. معارف مینیستری کوبدن توگل، ابتدائی تعلیم حقنده بر حساب نشر ایتمکان. بوگا بناء، حاضرنده یاپونیا ده، اوقو یاشنده (۸-۱۱ یاشلارنده) بولغان ایر بالارنڭ ۹۸ پروسینتی، قز بالارنڭ ۹۳ پروسینتی مکتبلرده تحصیل ایتمکده درلر. حالبوکه ۱۸۷۳نچی یلک اوقو یاشنده گی بالارنڭ یالکیز ۲۸ پروسینتی گنه مکتبلرده اوقومقن بولنمشلردر. اوقونڭ بو درجه ترقی ایتووی، حکومتنڭ ابتدائی تعلیمنی مجبور ایتووی سایه سنه میدان کلمشدر. بو حالده، آزیانڭ یراق چیتنک گی قصیق کوزلی یاپون ملتی اوزینڭ قورال و صوغش قوتی ایله گنه دگل، بلکه مکتب و معارفی ایله ده «حکومت معظمه» لر آراسینه کروب بارادر.

اوقوچی قز (۱).

هر کون دیرلک، ایرنه طورغاچ آنام میندن «قزم نیچون کیچدن یوقوغه کیتنه آلماینچه بیک اوزاق یاتنڭ؟ نیچون پوشونوب بر یاقدن بر یاقعه ایلانڭ؟» دیب صوری. مین

(۱) روس محررلرندن ب. لازاروفسکی نڭ «اوپینیتسه» اسملی حسی بر حکایه سی ترجمه ایدیلوب بو عدددن اعتبارا درج اولونمغه باشلادی.

دوستلق و یقین لک حاصل بولوغه خدمت ایتنه طورغان هر بر تورلی معنوی و مادی تدبیرلرگه یابشه چقدر.

۸) یوغاری مکتبلرده (دارالفنونلرده) اوقوب اکمال ایتمکان کشیلرنڭ اڭ مستعدلرینی صایلاب یاوروپا ده بر مدت سیاحت ایتدیره چقدر. ۹) یاوروپا ده گی علمی و فنی جمعیتلر ایله مناسبت تأسیس ایتدیره چك. زیارت ایچون استا. نبول غه کیلگان یاوروپا سیاسیلرینی، علما و ادباسنی قلوبغه دعوت ایدوب آنلرنڭ شر. فلرینه ضیافتلر بیره چك و اوزلرینی ترکیه نڭ عالی مکتب شاگردلری، ادیبلر، محررلر و سیلری ایله طانشدره رق. یاوروپا افکار عمومیه سنی ملت عثمانیه فائز سنه جلب ایتمک ایچون لازم کیلگان سببلر و واسطه لرغه تشبث ایتدیره چقدر.

* کچن ییللره نسبتله آمریقا ده «نیویورق» شهرنده بوییل دیوانه لرنڭ صانی کوب آرتمش. بونی ایسه سودالرنڭ ناچارلانوندن و سودا گر لرنڭ ضرر کورولرندندر، دیه لر.

* گرمانیا ده ریخستاغ (دوما) غه آفریقا ده اولان مستملکهلرندن اوشبو مضمونک رسمنی دوقلاد کلمشدر: «آفریقا ده اولان مجوسیلردن کوبلر، اسلام قبول ایتلر. خرستیانلقدن زیاده بونلرنڭ معیشتلری، عرف و عادتلری ایچون اسلام دینی موافق کورلدر. خصوصاً اسلام قبول ایتمکنڭ یولی پک ینگلدر. اوشبوسبیدن آفریقا ده اسلام دینی آوروپالورنڭ مقصودلرینه خلاف کلمک احتمالی وار!».

* هندستان سیاحسی دوقتورستین، چین مهلکتنده بر چوقرده ۴۰۰۰ جلددن آرتق ایسکی کتاب تابه شدر. بو کتبلرنڭ میلادی ایله برنچی قونده یازدقلری ظن اولنور.

آيرم آچيق ايشتوب ياتام. بعض وقتلر شول ساعت بشدن ساعت اون غه قدر، مينم هنوز اون طوقز ييلق بولغان حياتم كينيماتو غرافده كورينوب اوتكان شيكلى باشدن آخري نه قدر كوز آلديمه كيلوب اوته در.

مين اييول آي نك تونلرن وبا خصوص كوك كوكروب ياشن ياشنلى طورغان كيچلرن سويى من. ئلله فايه اورمانلر آرتنك يالطراغان ياشن ايله اوى توبه لرى يافطروب كيت، لكن در حال قارا كغولق باصا، اچ پوشا، كوكرك قصيله باشلى. آنك ينه دن يافطرتووينى كوتوب مينوت ياريم اوتكان قارا كغولق زماننده گويا اوزك نك يانكده بر كشى بولونا. ايسابله گان همه نرسه. لر كنى بله. آندن قاچوب قوتلور غه هيچ باراچق اورون بولى. مونه بو حال بيك لذتلى هم بيك قورقنچلى در.

موندن اوچ ييل مقدم (گويا اوچ كنه آطنه اوتكان كيك) مين بشنچى صنف غه چقدم. گيمنازيا غه مين صوك كردم. كرگان وقتنده ياشم اون آلتى ده ايدى. اول وقتنده هم بدن هم عقل جهتنجه مينم بيك ياشيسم كيله ايدى. اوزون باغانا باشينه طاغلعان باوغه يابشوب، باغانا تيره لاي قوش شيكلى اوچار غه ياراتا ايدم. باو اوزلوب كيتارده يغلوب اولرمن ديه هيچ خاطر يمه ده كيلمى ايدى. شونك شيكلوك، برادرم «ميشا» نك ايداش لرى، ۸ نچى صنف گيمنازيا شا كردلرينك آياقلىر يمه قار اولرينى بيك ياراتا هم شوندىن اويالىمى ايدم. لكن مينى شونى ايسابلى بله ديب اويلا ما اولرينى تلى ايدم.

مين حاضرده وهر وقتنده ده ظن ايتمن، كه : تگرى طرفندن خاتونلر غه بيرلگان نرسه لرنك اك قيمتلىسى اوزلرينك فكر وحسلرن

آكا : بولمه بيك اسسى ايدى ديه جواب بيرهم. مينم بو جوابم هم درست، هم درست توگل. كوندز طاغنون آنام ميندن : « قزم نيچون يوررگه چقميسون ؟ » ديه سورى. كون بيك اسسى، بتون كولمكارم صولانا، ساچلرم تنگه يابشه ديه جواب بيرهم

مين بر حكايته : بر قز حقيقى عشق غه دوچار بولسه آنك ايله آناسى آره سنده چن كوكلدن درست سويلاشوبته ايكان، ديب اوقوغان ايدم. اول حكايته اوقوغان نرسه لرمدين ايسمده بايتاق باشقه لر يده بار. اما بو سوزلر بيگره ك آچيق ايسمده قالغان؛ ايتورسن، آنى مينم ميمه يابشدروب قويغانلر.

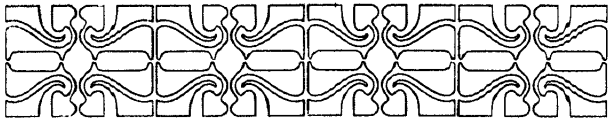
آنمانك شول سؤال لرندن قوتلور ايچون كوبسنچه مين ايده شم « ويرا » لرنك داچاسينه قوناقعه كيتمه م. اول راحتلار نوب آشى، راحتلار نوب يوقلى طورغان صافى كوكللى بر قزدر. اول ده مينم كيك، آنا آناسينك بردن بر قزلى حتى آنك اير طوغاننده يوق.

بز آنك بلن ايكي مزر بيك راحت ياشيمز. هيچ نرسه گه احتياجمز يوق. ويرا مينم حالمنى هيچ آكلامى. مونه شونك ايچون مين آنى سويهم. بيك سويهم. آنك ياننده بولغان وقتنده مين اوزمنى يالگىز كى حس ايتهم. مينم روحمنك هيچ بر حركتى آكا آكلاشلى. آنك ياننده مين حقيقه استراحت ايتهم، لكن تونله توگل، كوندز گنه. ويرا بلن بر بولمه ده ياتديغم وقت، كينه تون بويونچه اويده گى شيكلوك عذابلار نام؛ طاك آتقانه غه قدر كوز يمه يوقى كرمى. ايرته ساعت بشلر بولغاچ كوزلرم اختيار سز يومولا. لكن چن يوقى توگل، ئلله نيندى قورقنچلر، ياكه هوش كيتارلك لذتلر بلن ساتاشام. كشى لرنك سويلاشكان سوزلرن كوندز گى شيكلى

اچمنی پوشوره لر ایدی. مین بتونلای باشقه نرسه تلی ایدم. مین اوزیمه شوندی برکشینک محبتن تلی ایدمکه، آنی بتون روسیه خلقی بولماسه ده، بتون شهر خلقی بلسون هم سو- یسون ایدی و اول کشیکه ده میندن باشقه حیات ممکن بولماسون، هم هیچده ممکن بولماسون ایدی! ..

(آخری وار)

ف. ک.

لطائف

۲۲

امام شافعی حضرتلرینک مسجدده وقتنده بر اوغری باشماقلرینی اوغرلادی ده یورتینه واروب: «مسجدده امامنک باشماقنی اوغرلاب آلوب کتمشدر، باشماق ایلتوب ویرگز، کوتوب طورادر» دیه ایتوب کتمشدر. جاریه سی یورتدن باشماقلر آلوب واروب، امامنی مسجد دن چاقروب چیقاروب باشماقلرینی ویردیکنده امام تعجب ایتمش و حالنی آکلادیغی صوگ: «آفرین بو اوغریغه، باشماقلریمی آلمش ایسه ده خانه مه واروب خبر ویرمکه گوزل ایتمش!» دیه رحمت اوقومشدر.

(امام شافعی خانه گه خبر ویروچینک اوغری کندیسسی ایدیکنی سویلاب چوق گوزل ایتمش، اگرده بویله سویلاماش اولسه ایدی، نادان خلقلر، کلوب ایتوچینک خضر ایدیکی یاخود فرشته اولدیغی ایله حکم ایدوب، نچه تورلی خرافات نشر ایتمش اولورلر ایدی).

باشقه لردن یاشره بله آلوریدر. بزنگ اگ توبلی واگ حقیقی سعادتیز اوشبودر. آندن قالغانلری دگت شیکلی قاره، یاکه زهرشیکلی آچی نرسه لر اولوب، سعادت دیگانلرینکده اگ اوزونی کوب بولسه بریلغه بارا. احتمال شونک اچوندرکه، سرمنی بله سی کیلگان کشیلردن مین فوق العاده قورقامن. تیک بر- گنه کشی بار. خیر، اولده یوق ایندی! .. اوزم گرچه صارغلت توسلی بولسه مده، کوزلرم قاره صو کوك، قاشلرم فارادر. مکتبک درسلمنی بیک یغشی اوقی و صنفده بیک مستعد، بیک جدی بر قز سانالا ایدم. ایداشلرم میگا: سین البته یوغاری قورصارغه کیتارسن، دیلر ایدی. ایداشلرم اولان ۸ نچی صنف قزلرینک کوبسندن کرک بدنچه و کرک روچه مین اوز اوزمنی الکانرهک صانی ایدم. لکن شول فکریم اوزیمه یاتراق طویولا ایدی، چونکه ظن ایتهمن که، مین «جدی» سانالمغان ایداشلرمنک کوبسندن آرتوغراق اوزمنک گوزللگم و ایرلر حقنده ایسابلی هم خاتونلر ایچون یربوزنده اگ بیوک سعادت یالگز عشق و محبتده گنه بولورغه ممکن دیب اویلی طور- غان ایدم.

هم حقیقه ده میگا میل ایتوچیلر بیک کوب ایدی. چیچکلی کاغدلرگه خطلریازالر، رسمنی صوریلر، آتیلوب اوله چکارن بیان ایتلر ایدی... میگا میل ایتوچیلرینک اگ دردلیسی برادر منک صنف ایدده سی و اسه قولوسف اولوب یاشی یکریمده ایدی. لکن مین اوزمنک آندن الکانراک ایکانمنی بله، حیانتی و آنک مرحمتسز قانونلرینی آندن آرتوغراق آکلی ایدم. میگا اظهار ایتلگان بو عشق و محبتلرینک بارده بر برسینه اوغشی، بناء علیه مینم بیک

۲۳

ادارہ گہ مکتوب :

محرم افندی ! اوشبو مکتوبہ زنی «شورا»
دہ باصووگژنی اوتنہ مز:

شرکتہ ز اس مینہ خط یازوب معلم و معلمہ
صورا و چیلر ، اوشنداق اوقتور ایچون اورن
ایزلا و چیلر اوزلرینک خطرندہ اوشبونرسہ لرنی
آچیق یازوب جواب ایچون ۷ یا کہ ۳ تینلک
مارقہ سالسونلر ایدی . بزملت کہ خدمت اولسون
ایچون خبر ویرر مز .

معلم صورا و چیلر : نیندی محلہ گہ معلم
کریک ، فاتیر ، یاغو ، یاقترتو کیم اوستندہ اولا-
چق . نیندای صنف ایچون کریک . شاگرد نہ
قدر اولہ چق . وظیفہ کوبہمی بولادر . وظیفہ دن
باشقہ نیندای حصول وار . معلم حاجت لرنی
کم ادا قیلہ چق . آچیق آدرس .

اورن ایزلا و چیلر : قایو مدرسہ دہ اوقو-
غان . بوکون گہ قدر نہ قدر یردہ ونہ قدر معلم
اولوب طورغان . کوبہمی وظیفہ آلاسی کیلہ .
شہادت نامہ سی و ارمی ، اولسہ نہ یردن آلقان .
آچیق آدرس . مراجعت ایچون آدرس :
اورن بورغده کریموف - حسینوف و شرکسی .

محرمی : رضا الدین بن فخر الدین .
ناشر لری : محمد شا کر و محمد ذاکر رامیفلر .

ظریفلر مجلسندہ بر قبیح چہرہ لی آدم :
«شیطان نہ قیافتدہ در ؟ بونی کورگہ آرزوم
پک کامل ایدی !» دیمش ایدی . بوکا فارشو
آرادن بری : «شیطان چہرہ سنی کورمک ایستر
ایسہ ک یولی ینگلدر ، کوزگی آلدہ شوکاباق !
کوردک ک شی شیطان چہرہ سی اولور !» دیمشدر .

۲۴

مشہور مجنوندن : «خلافت ، ابو بکر
الصدیق حتی ایدی می یوقسہ حضرت علی حقی
ایدیمی ؟ بو طوغرودہ فکرکز نیچو کدر ؟» دیہ
سؤال ایتدی کلرنہ : «هیچ برینک حقی دگل بلکہ
لیلی حقی ایدی ، فقط خلقلر ظلم ایدرک بو حقدن
لیلی نی محروم ایتدی لیر !» دیہ جواب ویرمشدر .

۲۵

سویلا شوب طور مقده اولان ایکی آدم یانینہ
اوچونچی بر دوستلری کلوب : «ایبده شلر ! نہ
طوغرودہ آلد اشاسز ؟» دیمش . اوتہ گیلردہ : «سنی
ماقتاب سویلیدر ایدک !» دیہ جواب ویرمشلر .

۲۶

فیلسوفلردن بری بر مجلسدہ الوغ تورہ
لردن برینی اوزون ایدوب مدح ایتدیکنده :
«سز آنی مدح ایتدیگز ، حالبوکہ اول سزنی
ذم ایتہ در !» دیدیلر . فیلسوف دہ «احتمال کہ ہر
ایکیمزدہ یا کلمشلق اولابیلور» دیہ جواب ویردی .

✂ ✂

«شورا» اورن بورغده اون پیش کوندہ بر چققان علمی و ادبی مجموعہ در .

آبونہ بدلی : سنہ لک ۴ ، آلتی آیلق ۲ روبلہ ۲۰ کاپک .

«وقت» برلن برگہ آلوچیلرغہ : سنہ لک ۷ ، آلتی آیلق ۳ روبلہ ۸۰ کاپک در .

آدرس : Редакция журнала „ШУРО“ г. Оренбургъ .

اوارەون :

◦ كلیم الله افندی گە : مشهور مامای میرزا شعرلری دیه یبارمش شعرلرنی آلدق . بوئیڭ هر بر مصراعینی بر یول ایدوب آیروب یازمادیڭیزدن ترتیب که کتروب بولمادی . کوب سوزلرینڭ مفیومنی ده بیلوب یتمادک . غریب سوزلرنڭ تفسیرلری اوزگزگه بلکه معلومدر . قزاق آراسنڭ یور وچیلرده شاید بیلورلر . خلاصه : آڭلاشلوب بتمادیکی سیدای درج ایدلمادی .

◦ امام و مدرس طاهر افندی گە : آدرسگز «کیچو» استانسه سی اسمینه آماشدرلدی .

◦ آبونه یازلوچیلر اوزلرینڭ آدرسلرینی آچیق وکامل ایدوب روسچه یازولری یا که ایلکدن کلیمده اولان غزته لر طشندە باصلغان آدرسلرینی آلوب یبارسونلر ایدی .

◦ «بزم ایشانلرمز» دیه یازلمش مقاله درج اولنماز .

◦ «اویا» شهرندن «عجائب خالدر» دیه یازلمش مقاله باصلمیه چقدر . بو حال عجب دگل در .

◦ بخارادن «مدرسه زشاگردلر» دیه یازلمش مکتوب اوزی اوزون اولدیغی حالده مضمونی پک محدوددر ، شونڭ ایچون درج اولنماز .

◦ فردوس افندی گە : خدایارخان ترجمه سینی یازوب کوندرچی اولمادی .

ابوبکر افندی گە : ملاحظه گە آلدی .

◦ عبدالرحمن افندی گە : باصلور .

◦ معلوم افندی گە : بز اول رساله نی کورمادک . ایستر ایسه گز اوزگز انتقاد یازارسز ، باصلور .

◦ عبد الله افندی گە : مقاله گز کلمادی .

◦ تاشکنده شهرنده حمزه افندی دالاتکازین

اسمندن «وقت» اداره سینده «شورا» اداره سینده آفچه کلدیکی یوق . کویتانسه سی ایله پوچته دن ایزلرگه تیوشلی .

◦ استرخان شهرندن ، «ولادت خانه ومرضه»

دیه باشلانمش مکتوبدن مقصود آڭلاشلمادی .

◦ عمر القراشی افندی گە : مقاله لرگز اوز

نوبتی ایله درج اولنورلر .

◦ سمبر غوبیرناسی «کچی تازخان» اولنده

ظریف افندی ولیدف گە : ۵ نچی عدد «شورا»

نڭ ۱۳۷ نچی بیت برنچی باغانا ۶ نچی یولده

اولغان «۱۴۷» رقمی «۱۷۰» دیه توزاترگه

تیوشلی . شول باغاناده اولان حاشیه ده گی ۱۳۷

رقمینڭ درستی ده ۱۴۸ در . دقت ایدوب اوقووگز

دن ممنون اولدق .

◦ مالرژده ع . د . افندی گە : باصلور .

ایفیدرا قوزمیچ نباتی

قوری سزلاو ، آش باتماو ، قان آزلقدن فائده بیره تورغان بر شفالی نبات بولغانی

ایچون بزنگ روسیه ده هم چیت ملک لرده ده استعمالده در .

بور اورمانندن تامری ، چاچک هم اورلقلری ایله برگه جیولمش ایڭ یخشی صورتی

قاروبقه ده بولنوب قداغی بش سومدر . ایکنچی صورتی اوچ صوم ، اوچونچی صورتی بر

صومدر . ۱۸۹۶ نچی یلدن بیرلی ایفیدرانی بیروب تورامز . ایڭ کوب بیرگانمز برنچی صورتدر .

آدریسمن : Г. Бузулукъ, Самар. губ., В. Ваганову .

شَرِّقْ كِتَابْخَانَه سِی
صِیاحِی : اِحْمَدِ السَّحَّاقِی
اَوْ شَرِّقْ شَهْرَه اَنْدَه
سَه تَأْسِی ۱۹۰۶

اسامی الکتب بوش یبارلور .
بیش صومغه قدر پوچته مارقه سی قبول
اولنور . بر مقدار زادانکه یبارسلر
زاکازنک قالغانی نالور ایله یبارلور .
زادانکه سز نالور یبارلماس .
آدرس : Орскъ, Оренб. губ.
Ахмеду ИСХАКОВУ.

« شرق کتابخانه سی » مصارفیله غایت مهم اولان اوشبو کتابلر باصلوب چقدی :

- (۱) « تحریر المرأة یاخود قادینلرنی اسارتدن آزاد ایتو » ۳۵ تین
- (۲) « المرأة الجديدة یاخود یاشکا قادین » ۳۵ تین
(هر ایکسی قاسم امین بک اثری ، ذاکر القادری ترجمه سی)
- (۳) « آثار » ۱۵ نجی جزء رضاء الدین فخرالدین ۲۰ تین
- (۴) « سومک و اولنمک » عربجه دن ، موسی عبد الله ترجمه سی ۴۵ تین
- (۵) « مدنیت و اسلام » اثر فرید وجدی . ترجمه ذاکر القادری ۳۰ تین
- (۶) « آمریکا فکری » رضاء الدین فخرالدین ترتیبی ۱۵ تین

سوخا اوشبو آلتی کتاب فی برلکه آلوچیلر ایکی صوم ۱۰ تین آقچه یا که ماره یبارسلر زاکازنوی اولارق یبارلور .

بو کونگه قدر « شرق کتابخانه سی » طرفندن نشر اولنمش کتابلر :

۱۸ ة	اسلام	ذاکر القادری	« اللزومیات ترجمه سی » موسی بیگیف	۷۰ ة
۱۵ ة	خیالمی حقیقتی؟	فاتح کریمی	ابوالعلاء المعری رضاء الدین فخرالدین	۲۰ ة
۱۵ ة	آخر زمان بلاسی	یار الله الولی	عقیده	۶ ة
۲۰ ة	جانلی جنازه	»	اهل - عیال	۱۰ ة
۱۵ ة	آچلق قوشدی	»	آداب تعلیم	۲۵ ة
۲۰ ة	زیخه برله فاطمه	ادریس بغدادی	آثار ۱۲ نجی جزء	۲۰ ة
۱۰ ة	طاش قوناق	»	آثار ۱۳ نجی جزء	۲۰ ة
۲۰ ة	جهانشاه حضرت	ذاکر هادی	آثار ۱۴ نجی جزء	۲۰ ة

